

*Αὐτοκεφαλισμὸς καὶ «Διασπορά».
Μία σχέση ἀϊτίου καὶ ἀϊτιατοῦ
(Συμβολὴ στὴν Θεματολογία
τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τοῦ 2016)*

ΑΡΧΙΜ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Δ. ΠΑΠΑΘΩΜΑ*

Δέκα (10) θέματα θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχει ἡ ἐπικείμενη Ἀγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος..., τὰ ἐξῆς πέντε (5): Τὸ Αὐτοκέφαλο!...

Καὶ εἶναι ἐντυπωσιακό..., τὸ πῶς ὑπάρχουν καὶ ἄλλα θέματα στὴν Σύνοδο ἐκτὸς ἀπὸ αὐτό!... Καὶ εἶναι ἀκόμη πιὸ ἐντυπωσιακό..., ὅτι αὐτὸ τὸ νευραλγικὸ ζήτημα δὲν βρίσκεται τελικὰ στὸν Κατάλογο τῶν ὑπὸ ἐξέταση θεμάτων τῆς Συνόδου.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς Πανορθόδοξη Σύνοδος, ποὺ πραγματώνεται μετὰ ἀπὸ τὴν κανονικὴ πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ΚΠόλεως, θὰ ἀσχοληθεῖ μὲ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα θέματα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πρωτεῦον καὶ κυρίαρχο. Καὶ τὸ πρωτεῦον ζήτημα εἶναι καὶ παραμένει ἐξ ὀρισμοῦ τὸ Αὐτοκέφαλο, ἥδη ἐδῶ καὶ τουλάχιστον δύο αἰῶνες, καὶ ταλανίζει ὑποστατικὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὸ σύνολό της μέχρι σήμερα.

Τὸ ζήτημα τοῦ Αὐτοκεφάλου, ὡς γνωστόν, ἔχει πάμπολλες πτυχές. Τέσσερις (4) ἀπὸ αὐτές (Διασπορά-Αὐτοκέφαλο-Αὐτόνομο-Δίπτυχα) ἐμφανίζονται ἤδη στὸν Κατάλογο τῶν δέκα (10) θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἔγιναν ἡ βασικὴ αἰτία σύγκλησης τῆς Συνόδου καὶ τὰ ὁποῖα παγώθηκαν ἐδῶ καὶ σαράντα χρόνια, ἀπὸ τὴν Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξη Διάσκεψη τοῦ 1976 στὸ Chambésy τῆς Γενεύης. Ἐμφανίζονται, ὅμως, μὲ μία διαφορὰ: ἀπὸ τὰ τέσσερα αὐτὰ θέματα ἀποκλείστηκαν προσφάτως, στὴν συνάντηση τῶν Προκαθημένων τοῦ Ἰανουαρίου (21-29.1.2016), τὰ δύο (Αὐτοκέφαλο καὶ Δίπτυχα) καὶ παρέμειναν τὰ ἄλλα δύο (Διασπορὰ καὶ Αὐτόνομο). Δηλαδή ἀποκλείστηκε ἀπὸ τὴν συνοδικὴ ἐξέ-

* Ὁ Ἀρχιμ. Γρηγόριος Δ. Παπαθωμᾶς εἶναι Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ταση τῶν ζητημάτων τὸ *αἴτιο* καὶ ἀπέμειναν τὰ *αἰτιατά*. Πῶς, ὁμως, θὰ ἐπιλυθοῦν τὰ *αἰτιατά*, ὅταν τὸ *αἴτιο* θὰ παραμείνει ἀνέγγιχτο καὶ ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τους ἀπροσπέλαστη;

Ἦδη ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ γιὰ τὴν ὅσο τὸ δυνατόν καλύτερη κατανόηση τοῦ προτεινόμενου θέματος, θὰ ἦταν καλὸ νὰ συγκρατήσουμε κυρίως στὸν νοῦ μας δύο ἐρμηνευτικούς νεολογισμούς, δύο νέους κανονικούς ὄρους, τὸν ὄρο *Αὐτοκεφαλισμός* καὶ τὸν ὄρο, τὸν προερχόμενο ἀπὸ τὴν λέξη *κουλτούρα*, *Ἐκκλησιαστικὸς Κουλτουραλισμός*. Καὶ οἱ δύο ὄροι ἐμπλέκονται ὑποστατικὰ μὲ τὰ τέσσερα (4) προ-μνημονευθέντα ζητήματα. Ὁ πρῶτος μάλιστα, ὅπως θὰ δοῦμε, εἶναι ἡ παραφθορὰ τοῦ Αὐτοκεφάλου, ἐνῶ ὁ δεύτερος χαρακτηρίζει τρεῖς παρὰπιτες, τρεῖς παρὰλληλες καταστάσεις, πὺ ἀναπτύχθηκαν σὲ ὅλη τὴν διάρκεια τῆς Β΄ χιλιετίας. Πρόκειται γιὰ τὸν *Ριτουαλισμὸ* (ἀπὸ τὸ *Ritus*) τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, γιὰ τὸν *Κονφεσιοναλισμὸ* (ἀπὸ τὸ *Confessio*) τῶν Προτεσταντῶν καὶ γιὰ τὸν *Ἐθνο-φυλετισμὸ* τῶν Ὁρθοδόξων (ἀπὸ τὸν συγχυτικὸ συνδυασμὸ *Ἔθνος* καὶ *Φυλῆς* ὡς προτεραιότητων ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας).

Ἀναλυτικώτερα, λοιπόν, ἡ Α΄ Πανορθόδοξη Συνάντηση τῆς Ρόδου (1961) προέκρινε ἤδη ἀπὸ τότε 105 κρίσιμα θέματα γιὰ ἐξέταση, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν ὄντως τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὴν ἐποχὴ μας. Στὴν συνέχεια, ὁμως, ἡ Α΄ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξη Διάσκεψη τοῦ Chambésy (1976) τὰ μείωσε σὲ δέκα (10) θέματα, ὡς τὰ σπουδαιότερα καὶ τὰ σημαντικώτερα, καὶ μὲ αὐτὰ, ἀπὸ τὸ 1976 μέχρι τὸν Ἰανουάριο τοῦ 2016, γιὰ 40 ὀλόκληρα χρόνια, ἡ Σύνοδος προετοιμαζόταν, θεολογικὰ καὶ κειμενικὰ, μὲ προσδοκίες γιὰ τὰ 10 αὐτὰ θέματα τὰ θεωρούμενα ὡς τὰ πιὸ φλέγοντα καὶ ὡς ζητήματα προτεραιότητας. Ἐὰν προσέξουμε τὸν Κατάλογο αὐτὸν τῶν 10 θεμάτων, θὰ διαπιστώσουμε ὅτι τὰ τέσσερα πρῶτα, μὲ τὴν σειρὰ προτεραιότητας πὺ καταγράφηκαν, εἶναι: ἡ *Διασπορά*, τὸ *Αὐτοκέφαλο*, τὸ *Αὐτόνομο* καὶ τὰ *Δίπτυχα*. Καὶ πολὺ σωστά, καὶ ὄχι τυχαῖα. Διότι αὐτὰ τὰ πρῶτα τέσσερα θέματα ἀποτελοῦν οὐσιαστικὰ ἓνα πρόβλημα, πτυχὲς ἐνὸς ἐνιαίου καὶ τοῦ αὐτοῦ προβλήματος, πὺ κατ' ἀκρίβειαν ἀκούει στὸ ὄνομα πὺ χρησιμοποιοῦθηκε στὴν ἀρχή: τὸν *Αὐτοκεφαλισμὸ*!...

Ἀπλῶς, γιὰ τὴν σειρὰ ἱεράρχησής τους καὶ γιὰ τὴν διαχρονικὴ ἀρχὴ πὺ θέλει τὸ *αἴτιο* νὰ προηγῆται τοῦ *αἰτιατοῦ*, θὰ ἔπρεπε ἡ σειρὰ αὐτὴ στὴν συνοδικὴ θεματολογία νὰ εἶναι ἄλλιῶς:

Ἐντὶ γιὰ	1. Διασπορὰ	νὰ εἶναι	1. Αὐτοκέφαλο	(<i>αἴτιο</i>)
	2. Αὐτοκέφαλο		2. Αὐτόνομο	(<i>αἰτιατό</i>)
	3. Αὐτόνομο		3. Δίπτυχα	(<i>αἰτιατό</i>)
	4. Δίπτυχα		4. Διασπορὰ	(<i>αἰτιατό</i>)

Προφανώς, τὰ συνοδικὰ μέλη καὶ συντάκτες αὐτοῦ τοῦ πίνακα δὲν διέκρι-
ναν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν ὑποστατικὸ συσχετισμὸ καὶ τὴν ὀργανικὴ σχέση ἀιτίου
καὶ ἀιτιατοῦ, ποὺ διατηροῦν τὰ τέσσερα αὐτὰ ζητήματα μεταξύ τους. Ἦδη, μὲ
τὸν τρόπο αὐτόν, χαρτογραφήσαμε τὴν σειρὰ τῶν κορυφαίων ζητημάτων καὶ
διακρίναμε ποιά συνιστοῦν *αἴτιο* (*γένος*) τοῦ προβλήματος καὶ ποιά συνιστοῦν
αἰτιατὰ (*εἶδη*) τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἰδίου ζητήματος. Στὰ τέσσερα, λοιπόν, αὐτὰ ζη-
τήματα (*Διασπορά-Αὐτοκέφαλο-Αὐτόνομο-Δίπτυχα*), ποὺ ἦταν καὶ τὰ τέσσε-
ρα πρῶτα στὴν σειρὰ μέχρι πρότινος καὶ τὰ ἐπεξεργαζόμεσταν ὡς Ἐκκλησία
γιὰ σαράντα ὀλόκληρα χρόνια, εἶναι πλέον προφανὲς ποῖο εἶναι τὸ *αἴτιο* καὶ
ποιά τὰ *αἰτιατὰ*. *Αἴτιο*, λοιπόν, εἶναι τὸ *Αὐτοκέφαλο*, ὄχι, ὅμως, αὐτὸ καθ' ἑαυ-
τό, ἀλλὰ ἡ παρέκκλιση καὶ παραφθορὰ του, καὶ καλεῖται γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ νε-
ολογικὰ *Αὐτοκεφαλισμός*, ἐνῶ *αἰτιατὰ* συνιστοῦν, μὲ τὴν σωστὴ σειρὰ, τὸ
Αὐτόνομο, τὰ *Δίπτυχα* καὶ ἡ «*Διασπορά*» (στὸ ἐξῆς, ἐντὸς εἰσαγωγικῶν).

Ἦδη ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς παρούσας εἰσήγησης γίνεται χρῆση ἑνὸς νέου ὄρου,
τοῦ *Αὐτοκεφαλισμοῦ*, ὡς ἀντιπασσόμενου στὴν «*Διασπορά*», καὶ ὄχι χρῆση τοῦ
ἐκκλησιο-κανονικοῦ ὄρου *Αὐτοκέφαλο*. Αὐτὸ συνεπάγεται αὐτόματα καὶ μία βα-
θειὰ ὑποστατικὴ διάκριση μεταξύ τοῦ *Αὐτοκεφάλου* καὶ τοῦ *Αὐτοκεφαλισμοῦ*.
Σὲ τί διαφέρει, ὅμως, ἐννοιολογικὰ καὶ λειτουργικὰ ὁ ἕνας ὄρος ἀπὸ τὸν ἄλλο;

Γιὰ νὰ κατανοήσουμε αὐτὸ τὸ νεοφανὲς φαινόμενο τοῦ *Αὐτοκεφαλισμοῦ*
καὶ νὰ ἀντιληφθοῦμε, γιατί προηγεῖται στὴν ἐπίλυσή του τὸ *Αὐτοκέφαλο* ἢ, κα-
λύτερα, ὁ *Αὐτοκεφαλισμὸς* τῆς «*Διασπορᾶς*», πρέπει νὰ δοῦμε τί σημαίνει τε-
λικὰ ὁ *Αὐτοκεφαλισμὸς* καὶ γιατί συνιστᾷ αὐτὸς τὸ *αἴτιο*, καὶ μάλιστα τὸ ποιη-
τικὸ *αἴτιο*, τῶν ἄλλων τριῶν *αἰτιατῶν*, ἐνῶ θὰ πρέπει νὰ δοθεῖ καὶ ἕνας σύντο-
μος ὀρισμὸς· εἰδάλλως, δὲν θὰ καταλάβουμε ποῦ ἐδράζεται τὸ ἐκκλησιο-κανο-
νικὸ πρόβλημα τῆς λεγόμενης «*Διασπορᾶς*». Ἐπομένως, τὸ ζήτημα ποὺ καλοῦ-
μαστε ἐδῶ νὰ ἐξετάσουμε ἔχει δύο ἀφετηρίες: τὸν *Αὐτοκεφαλισμὸ* (*Αὐτοκέφα-
λο*) καὶ τὴν «*Διασπορά*» («*Ἐκκλησιαστικὸ Κουλτουραλισμὸ*»).

1. Αὐτοκεφαλισμὸς

Αὐτὸς ὁ νεολογισμὸς (τὸν ὁποῖο χρησιμοποίησε, ἢ μᾶλλον ἐπινόησε, ὁ
Martin Jugie, *Le Schisme byzantin. Aperçu historique et doctrinal*, Παρίσι, ἐκδ.
Lethielleux, 1941, σελ. vi, καὶ στὴν συνέχεια υἱοθέτησαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι), ποὺ
δηλώνει μίαν ἐκκλησιαστικὴν τάση σχετικὰ πρόσφατη καὶ σαφῶς ἀντικανονικὴ,
ἔχει δύο ὄψεις.

Ἐφ' ἑνός, ὅταν δὲν ὑφίσταται μία Ἐκκλησιακὴ αὐτοκεφαλικὴ ὄντοτητα, μία Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία, καὶ ἐκδηλώνεται ἡ προσπάθεια ἀπόκτησης μὲ κάθε τρόπο καὶ μὲ ὅποιοδήποτε μέσο, ἀκόμη καὶ ὅταν οἱ γεω-πολιτικὲς ἢ καὶ οἱ γεω-ἐκκλησιακὲς συνθήκες δὲν πληροῦνται ἢ δὲν τὸ ἐπιτρέπουν, τοῦ Αὐτοκεφάλου μιᾶς ἐδαφικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητας, ἀγνοώντας μία οὐσιώδη καὶ βασικὴ ἀρχή, ὅτι τὸ Αὐτοκέφαλο δίδεται σὲ ἕναν λαὸ μὲ ἐδαφικὴ καὶ πολιτειακὴ ὑπόσταση καὶ ὄχι σὲ ἕνα Ἔθνος, ὅπου γῆς. Ἐφ' ἑτέρου, ὅταν ὑφίσταται μία Ἐκκλησιακὴ αὐτοκεφαλικὴ ὄντοτητα, μία Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία, μὲ προσδιορισμένα ἐδαφικὰ καὶ πολιτειακὰ ὄρια, καὶ ἐκδηλώνεται ἐκ μέρους τῆς μίᾶς τάσης ὑπερόριας ἀσκησης ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μιᾶς ἄλλης Αὐτοκέφαλης Ἐκκλησίας –ἢ ἐπὶ τῆς ἀποκαλούμενης “Διασπορᾶς”– ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑπαρξῆς ἀπροσδιόριστων ἐκκλησιακῶν (γεω-ἐκκλησιαστικῶν ἢ μὴ) ἐδαφῶν καὶ δικαιωμάτων (*sic*).

Στὴν πραγματικότητα, ὡστόσο, πίσω ἀπὸ τὴν διττὴ αὐτὴ ἐκδήλωση τοῦ Αὐτοκεφαλισμοῦ κρύβεται ἀναμφίβολα ὁ «ἐκκλησιολογικὸς Ἔθνο-φυλετισμός», ὁ ὁποῖος ἐπιχειρεῖ νὰ ἐγκαινιάσει μία «παγκόσμια ἐθνικὴ αὐτοκεφαλία» καὶ μία «μονο-καμεραλιστικὴ [μονοδιάστατη ἐθνικὰ] ἐκκλησιολογία» (ἐθνικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀπόχρωσης καὶ ἀποκλειστικότητας), ἀκριβῶς γιὰ τὸ ὑλοποιεῖ, συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ, τὴν ἀποδεδειγμένη λαθεμένη νοοτροπία, ὅτι καθε Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία εἶναι ἀντάρκης μὲ ὄντολογικὴ ἐκκλησιακὴ αὐτοπληρότητα. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐντοπιζοῦνται οἱ στυλοβάτες τοῦ Αὐτοκεφαλισμοῦ καὶ ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησιακῆς ἐνότητας, οἱ ὁποῖοι κρύβονται πίσω ἀπὸ τὴν ἰδέα τῆς Αὐτοκεφαλίας, δεδομένου ὅτι ἡ στάση αὐτὴ δὲν ἀποτελεῖ ἐκφραση τῆς ἐκκλησιολογίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ, ἀντιθέτως, ἐγκαινιάζει στοὺς κόλπους τῆς πολυ-κανονικότητας, δηλ. μίᾶς πρισματικῆς κανονικότητας, καὶ κανονικῆς ἑτεροτοπίας, πὺν συντείνουν τελικὰ στὴν ἀδυναμία πραγμάτωσης τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἐκκλησιακοῦ σώματος σὲ ἕναν δεδομένο τόπο. Ἐδῶ γίνεται σαφῶς διάκριση μεταξὺ Αὐτοκεφάλου καὶ Αὐτοκεφαλισμοῦ. Ἡ κακοχρησία, ἐπομένως, τοῦ Αὐτοκεφάλου εἶναι αὐτὴ πὺν δημιούργησε ἐξ ἀρχῆς τὴν ἀποδοχὴ τοῦ ἀδόκιμου ὅρου «Διασπορά», ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, καὶ ἐπέφερε «τὴν συν-εδαφικότητα καὶ τὴν πολυδικαιοδοσία» μὲ ἐκκλησιακὲς ἑτεροτοπίες καὶ ἀλληλοεπικαλύψεις ἀνὰ τὴν Οἰκουμένη (Φαινομενολογία τῆς «Διασπορᾶς»). Καὶ ὅταν συμβαίνουν ὅλα αὐτὰ τὰ κανονικῶς ἀποκλίνοντα, τότε τὸ Αὐτοκέφαλο (ἢ ἐδαφικὴ δικαιοδοσία ἢ ἐπεκτεινόμενη ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Αὐτοκέφαλης Ἐκκλησίας) μετατρέπεται σὲ “Αὐτοκεφαλισμό”, δηλ. σὲ παράγοντα διαίρεσης καὶ ὄχι παράγοντα ἐνότητας τῆς Ὁρθόδοξης «Ἐκκλησίας ἀνὰ τὴν Οἰκουμέ-

νη»¹. Κάθε φορά που ο Έκκλησιαστικός έθνικισμός και ο Έθνο-φυλετισμός ή η [στανική] πολιτιστική ταυτότητα (κοινοκραλισμός), τὰ συστατικά αυτά στοιχεία του Αυτόκεφαλισμού, απαιτούν να έχουν την προτεραιότητα, τὸ πρόταγμα ἔναντι τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει νὰ εἰσπράττουν ξεκάθαρη ἄρνηση καὶ ἀπόρριψη καὶ κοινωνικὴ ἀπομόνωση, καί, ἐν προκειμένῳ, *συνοδική καταδίκη*. Ἡ Ὁρθόδοξη ἐκκλησιολογία δὲν μπορεῖ νὰ προσδώσει ἀξία ἔσχατης πραγματικότητας σὲ μία ἱστορικὴ ἐγκόσμια πραγματικότητα παρὰ μόνον στὸν Χριστὸ καὶ στὴν ἔσχατολογικὴ ἀνακεφαλαίωση τῶν πάντων στὸ Πρόσωπό Του, ἢ πρόσληψη τῶν ὁποίων, παραδόξως, πραγματοποιεῖται κατὰ τὴν τέλεση τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ τὴν συγκρότηση τοῦ Ἐκκλησιακοῦ σώματος. Τὸ γεγονός αὐτὸ διακηρύσσεται κάθε φορά που τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία, τὴν ὁποία ὁ *Αὐτοκεφαλισμός τὴν σχετικοποιεῖ στὴν πραγμάτωσή της*.

Τέλος, ὁ *Αὐτοκεφαλισμός* (Autoccephalismus), ὁ ὁποῖος θὰ μπορούσε νὰ ὀρίζεται ἐπίσης ταυτόσημα καὶ ὡς Ἵδροκεφαλισμός, ἀποτελεῖ πράγματι μία σύγχρονη παραμόρφωση καὶ «προτεσταντικὴ» ἐρμηνεία τῆς Αὐτοκεφαλίας, ἢ ὁποία εἰσάγει μὲ τὴν σειρά της μία «προτεσταντικοῦ τύπου» Ἐθνικὴ Ὁμολογιακότητα (Ἐθνικὸς ἢ Ἐθνο-φυλετικὸς Κοινοκραλισμός) ἐντὸς τῆς Ἐκκλησιακῆς Κοινότητος (καὶ ἐντὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος), διεκδικώντας μεταξὺ ἄλλων καὶ μία ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία *παγκοσμίων* προδιαγραφῶν (Ἐκκλησιαστικὸς Παγκοσμιοσμός-Universalismus). Στὴν ἴδια προοπτικὴ, εἶναι ἐπίσης ἀλήθεια ὅτι ὁ *Αὐτοκεφαλισμός* καὶ ὁ *Παπισμός* ἀποτελοῦν τὶς δύο ὄψεις τοῦ ἴδιου νομίσματος (πρὸβλ. τὴν παπικὴ ἀπόφαση τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 2006 σιωπηρῆς ἀποκέρυξης τοῦ περιοριστικοῦ ἔδαφικὰ τίτλου πού τοῦ ἐκχώρησε συνοδικὰ ἡ Ἐκκλησία [Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς Χαλκηδόνος - 451] τοῦ «Πάπα ὡς Πατριάρχῃ τῆς Δύσης [Δυτικῆς Εὐρώπης]», διατηρώντας καὶ προμοδοτώντας τὸν ἀποκλειστικὸ τίτλο τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς «Παγκόσμιας Ἐκκλησίας» [sic]). Καὶ οἱ δύο αὐτὲς κατηγορίες, ὡς ταυτόσημα ἀποκλίνουσες ἐκκλησιαστικὲς τάσεις, διεκδικοῦν ὄντολογικὴ ἐκκλησιακὴ *αὐτοπληρότητα* καὶ παγκόσμια δικαιοδοτικὴ *ἀποκλειστικότητα*, ἓνα δίδυμο γεγονός πού σηματοδοτεῖ μεταξὺ ἄλλων τὴν ἀπόλυτην κατάργηση τῆς ὑπάρχουσας καὶ συστατικὰ προβλεπόμενης κοινωνίας τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν μεταξὺ τους. Τὸ ἐκκλησιο-κανονικὸ αὐτὸ πρόβλημα εἶναι ἀπολύτως συναφὲς μὲ τὸ νεοφανὲς ἐκκλησιολογικὸ πρόβλημα τοῦ *ἐκκλησιακοῦ Universalismus*, πού στὰ νεοελληνικά θὰ μπορούσε

1. Πρὸβλ. τοὺς Κανόνες 57, 69 καὶ 110 τῆς Τοπικῆς Συνόδου τῆς Καρθαγένης - 419 καὶ 56 τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς ἐν Τρούλλῳ - 691.

νὰ ἀποδοθεῖ μὲ τὸν νεολογισμό *Ἐκκλησιακὸς Παγκοσμισμός*. Ἀκριβῶς αὐτὸ εἶναι ὁ *Αὐτοκεφαλισμός* ποὺ συνιστᾶ ποιητικὸ αἴτιο τῶν βασικῶν προβλημάτων ποὺ ἔχουμε σήμερα, μεταξύ ἄλλων καὶ τῆς «*Διασπορᾶς*», καὶ αὐτὸ τὸ κεντρικὸ πρόβλημα καλεῖτο –μέχρι πρότινος– ἡ ἐπικείμενη Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τοῦ 2016 νὰ ἐπιλύσει...

Συνοψίζοντας, μὲ μία ἐπιγραμματικὴ ἀπόπειρα ὀρισμοῦ τῶν διαφορῶν τους στὴν προοπτικὴ τῆς «*Διασπορᾶς*», *Αὐτοκέφαλο* ἔχουμε, ὅταν ὑλοποιεῖται περιορισμὸς τῆς κοινωνιακῆς ἐτερότητας στὰ ἐδαφικὰ ὄρια του, ποὺ ὀρίζουν αὐτὴν ὡς ἐκκλησιακὴ ἐτερότητα καὶ ὡς κατὰ τόπον Ἐκκλησία. *Αὐτοκεφαλισμός*, ἀντίθετα, ἐμφανίζεται ὅταν ἔχουμε ἐδαφικὴ ὑπέρβαση τῆς κοινωνιακῆς ἐτερότητας πέρα καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ ἐδαφικὰ ὄρια ποὺ συγκροτοῦν αὐτὴν τὴν κατὰ τόπους ἐκκλησιακὴ ὄντοτητα. Ἔτσι, ὁ *Αὐτοκεφαλισμός* μετέτρεψε τὴν *Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία* ἀπὸ *κατὰ τόπον Ἐκκλησία* σὲ *Παγκόσμια Ἐκκλησία* (sic), μὲ παγκόσμια δικαιοδοσία καί, ἄρα, μὲ αὐτο-ἀνάληψη δικαιωμάτων νὰ διαχειρίζεται ἢ κάθε μία τὴν «*Διασπορὰ τῆς*». Καί, ξαφνικά, ἐνῶ κατακρίναμε τὴν Δυτικὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ὅτι διολίσθησε σὲ *Παγκόσμια Ἐκκλησία*, βρεθήκαμε νὰ ἔχουμε καὶ ἐμεῖς στὴν πράξη πάνω ἀπὸ δέκα Ὁρθόδοξες *Παγκόσμιες Ἐκκλησίες*...

Μὲ τὸν ἀποκλεισμό τῶν δύο θεμάτων (*Αὐτοκέφαλο* καὶ *Διπτύχων*) ἀπὸ τὰ τέσσερα πρωταρχικὰ θέματα τοῦ συνοδικοῦ Καταλόγου διαπιστώνεται μὲ προφάνεια τί μεῖζον ζήτημα προκύπτει γιὰ τὴν ἐπερχόμενη Σύνοδο, καὶ προκαλεῖ αὐτοδίκαια ἀναμονές (μὲ τὴν *οἰκοδομικὴ σημασία* τοῦ ὄρου) γιὰ μία Β΄ Πανορθόδοξῃ Σύνοδο στὸ ἄμεσο ἢ στὸ ἀπώτερο μέλλον... Καὶ τὸ μεῖζον ζήτημα ποὺ προκύπτει εἶναι ὅτι ἀποκλείστηκε τελικὰ τὸ πρωτεῦον καὶ κυρίαρχο, τὸ βασικὸ αἴτιο καὶ ἡ πηγὴ τῶν ἐκκλησιο-κανονικῶν προβλημάτων –καὶ μαζί μὲ αὐτὸ καὶ ἓνα αἰτιατὸ (τὰ *Δίπτυχα*)– καὶ ἀπέμειναν γιὰ ἐξέταση δύο αἰτιατά: τὸ *Αὐτόνομο* καὶ ἡ «*Διασπορὰ*». Ὡστόσο, ἀποκλείοντας τὴν ἐξέταση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, ἔχασε ἡ Σύνοδος μία σπουδαία ἱστορικὴ εὐκαιρία...

2. «*Διασπορὰ*»

I. Ἡ Β΄ χιλιετία ταλανίζει τὴν Ἐκκλησία στὸ σύνολό της μὲ ἓνα ἐκκλησιολογικὸ καὶ κανονικὸ, ἓνα ἐκκλησιο-κανονικὸ πρόβλημα, ποὺ τὴν διαπερνᾶ σὲ ὅλες τὶς ἐκφάνσεις της, καὶ ἀκούει στὸ ὄνομα «*ἐκκλησιαστικὸς Κουλτουραλισμός*» ἢ, ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον, «*ἐκκλησιαστικὸς Πολιτισμισμός*», ἡ προτεραι-

ότητα και ή κυριαρχία δηλαδή των πολιτιστικών και πολιτισμικών στοιχείων ενός λαού σε βάρος της Έκκλησιολογίας της Έκκλησίας και της κανονικής οργάνωσής της ανά την Οικουμένη. Ρωμαιοκαθολικοί, Προτεστάντες και Όρθόδοξοι ταλανίζονται από το πρόβλημα αυτό μέχρι σήμερα. Και είναι «τό» *έκκλησιολογικό πρόβλημα*, που φθάνει απότομο και αθεράπευτο μέχρι τις μέρες μας και κληροδοτείται αυτοδίκαια και στην Γ΄ χιλιετία που μόλις άρχεται, χωρίς να είναι *άκομη* ή Έκκλησία σε θέση να το επιλύσει. Ύστερα από την ιστορική αυτή διαπίστωση, μπορούμε όλοι εύκολα να καταλάβουμε ότι έχουμε να κάνουμε με κάτι που απαιτεί σοβαρότητα στην αντιμετώπισή του, εργώδη προετοιμασία και καθολική συνοδική αντιμετώπιση. Ποιό είναι τελικά αυτό το πρόβλημα του «έκκλησιαστικού Κουλτουραλισμού» και πώς αυτό εκδηλώθηκε, ειδικά κατά την διάρκεια της Β΄ χιλιετίας;

Το πρόβλημα το δημιούργησαν και το εισήγαγαν, άμέσως μετά την Διακοπή κοινωνίας [και όχι Σχίσμα] του 1054, οι Ρωμαιοκαθολικοί με τις Σταυροφορίες, όταν ανακατέλαβαν την Ίερουσαλήμ, το 1099, που είναι και ή χρονιά εκδήλωσης του προβλήματος, προβαίνοντας σε μία ενέργεια που γέννησε συστηματικά ένα καινοφανές (άντι-)έκκλησιολογικό φαινόμενο της *συνύπαρξης δύο κατά τύπους Έκκλησιών στον ίδιο τόπο*, στην ίδια πόλη. Γέννησε αυτό που σήμερα αποκαλούμε το μέγα *έκκλησιολογικό πρόβλημα της συνεδαφικότητας*, δηλαδή την ταυτόχρονη και ταυτόχρονη ύπαρξη δύο έδαφικών Έκκλησιών στο ίδιο έδαφος.

Όταν οι Όρθόδοξοι χριστιανοί της Ίερουσαλήμ διαμαρτυρήθηκαν στους άπελευθερωτές Λατίνους συν-χριστιανούς τους, για το γεγονός ότι συστήνουν Λατινικό Πατριαρχείο, άλλη δηλαδή και νέα έδαφική Έκκλησία, δίπλα και άλλο-έπικαλυπτόμενα, στην ήδη προϋπάρχουσα κατά τόπον Έκκλησία, το υπερχιλιετές Πατριαρχείο Ίεροσολύμων, αυτοί απάντησαν με ένα νεοφανές επιχείρημα για τα έκκλησιαστικά δεδομένα και δρώμενα και την έκκλησιο-κανονική παράδοση μέχρι την εποχή εκείνη, ένα επιχείρημα κουλτουραλιστικό, πολιτιστικό, ότι αυτοί είναι Λατίνοι και όμιλούν άλλη γλώσσα, διαφορετική από την έλληνική, και ότι έχουν άλλο, λατινικό τελετουργικό, έχουν άλλο *Ritus*, διαφορετικά από την *γλώσσα* και το *Ritus*, που έχει το παλαιό Πατριαρχείο Ίεροσολύμων. Στο όνομα, λοιπόν, ότι είναι Λατίνοι, ότι έχουν άλλη γλώσσα και άλλο πολιτισμό, και ότι έχουν διαφορετικό *Ritus*, έφτιαξαν άλλη έδαφική Έκκλησία και αντίστοιχο όμώνυμο Πατριαρχείο. Και τότε ακριβώς γεννήθηκε το *έκκλησιο-κανονικό πρόβλημα της συνεδαφικότητας (1099)*. Με άλλα λόγια, και μόνο το γεγονός ότι κάποιος που πηγαίνει σε ξένο τόπο, όπου ήδη υπάρχει

Ἐκκλησία, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ἔχει διαφορετικὴ καταγωγικὴ προέλευση, διαφορετικὴ γλῶσσα μὲ ἀντίστοιχο διαφορετικὸ *Ritus* καὶ διαφορετικὸ πολιτισμὸ, καὶ μόνον γιὰ αὐτὸ, ἐγείρει τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ μπορεῖ νὰ συστήσει τὴν δική του *κουλτουραλιστικὴ*, θὰ τὴν λέγαμε, Ἐκκλησία, ἡ ὁποία θὰ εἶναι ἐξ ὀρισμοῦ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἐδαφικὴ Ἐκκλησία τοῦ τόπου, ὅπου πῆγε καὶ ἐγκαταστάθηκε.

Αὐτὸς εἶναι ὁ *Ριτουαλισμὸς* τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, ἀπὸ τὸ *Ritus*, ἕνα καθαρὰ πολιτιστικὸ φαινόμενο ποὺ εἰσάγεται γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἐκκλησιολογία μὲ τὸ ἐπιχείρημα τῆς γλωσσικῆς διαφορᾶς, ποὺ ἀντιτάσσεται, ποὺ ἀνατρέπει καὶ ποὺ ἐκμηδενίζει τὴν Ἐκκλησία. Καὶ αὐτὸ συνέβη μὲ τὶς ἐφαρμογές τοῦ Ριτουαλισμοῦ, ὡς ἐπακόλουθα τῶν Σταυροφοριῶν στὴν Ἱερουσαλὴμ τὸ 1099, στὴν Ἀντιόχεια τὸ 1100, στὴν Κύπρο τὸ 1171 μὲ τὴν Γ΄ Σταυροφορία, καὶ στὴν ΚΠολὴ τὸ 1204 μὲ τὴν Δ΄ Σταυροφορία, φθάνοντας ὡς ἐφαρμοσμένη πρακτικὴ μέχρι τὴν ἀνακατάληψη τῆς Πόλης στὰ 1261. Ἄρα, κοντολογίς, κατὰ τὸν 11°-13° αἰ. ἔχουμε μίαν ὄντως ἰδιότυπὴ ἐκκλησιολογικὴ πραγματικότητα, τὴν *ριτουαλιστικὴν κουλτουραλιστικὴν συνεδαφικότητα, παντελῶς ἄγνωστὴ μέχρι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὴν Ἐκκλησία*.

Τὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν σταματᾷ τότε μὲ τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς. Τὴν σκυτάλη δημιουργίας τοῦ ἰδίου φαινομένου ἀναλαμβάνουν στὴν συνέχεια οἱ Προτεστάντες μὲ τὴν ἱστορικὴ ἐμφάνισή τους τὸν 16ο αἰ., ἀπὸ τὸ 1517 καὶ ἐντεῦθεν, ὅταν στοὺς κόλπους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας αὐτὴν τὴν φορὰ, οἱ Διαμαρτυρόμενοι, στὸ ὄνομα τῆς κάθε ἐπιμέρους Ὁμολογίας τους (*Confessio*) δημιουργοῦν Ἐκκλησιακὰς Κοινότητες/ὄντότητες, δίπλα στὶς προϋπάρχουσες Τοπικὰς Ἐκκλησίες τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν. Καὶ αὐτὴν τὴν φορὰ, παραδόξως καὶ *mutatis mutandis*, τὸ ἐπιχείρημα εἶναι τὸ ἴδιο στὴν βάση του μὲ αὐτὸ ποὺ πρόβαλαν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ τρεῖς αἰῶνες πρὶν στὴν Ἱερουσαλὴμ: «Ἐμεῖς εἴμαστε (πλέον) Προτεστάντες, ἔχουμε διαφορετικὴ *Confessio* (Ὁμολογία) ἀπὸ ἐσᾶς τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς καὶ συστήνουμε μίαν δική μας Ἐκκλησία μὲ βάση τὴν δική μας Ὁμολογία, μίαν Ἐκκλησία ὁμολογιακὴ, κονφεσιοναλιστικὴ. Αὐτὸς εἶναι ὁ περίφημος *Κονφεσιοναλισμὸς* τῶν Προτεστάντων. Ἔτσι, οἱ Διαμαρτυρόμενοι, ὕστερα ἀπὸ τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς, στὸ ὄνομα τῆς δικῆς τους συλλογικῆς ἐκκλησιαστικῆς κουλτούρας, τῆς Ὁμολογίας τῆς κάθε Προτεσταντικῆς ὁμάδας, πού, προτάσσοντάς τὴν, τὴν θέτουν πάνω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιολογία, προκάλεσαν καὶ προκαλοῦν καὶ αὐτοὶ *συνεδαφικὰς Ἐκκλησίες*, σύμφωνα μὲ τὴν νοοτροπία τους, μὲ μόνον κριτήριον τὴν Ὁμολογία τους (*Confessio*). Ὅπως εἶναι προφανές, ὁ Ἐκκλησιαστικὸς Κουλτουραλισμὸς, ποὺ ἀναφέρθη-

κε παραπάνω, δηλαδή ο Ρωμαιοκαθολικός *Ριτουαλισμός* [*Ριτουαλιστικός Κουλτουραλισμός*] και ο Προτεσταντικός *Κονφεσιοναλισμός* [*Κονφεσιοναλιστικός Κουλτουραλισμός*], διέλυσε(-αν) από συνεκτική άποψη την Έκκλησία, διασπώντας την σε περισσότερες από μία Έκκλησία στον ίδιο τόπο, με μόνο και μοναδικό κριτήριο το *Ritus* και την *Confessio*, δηλαδή πολιτιστικά επίδερμικά στοιχεία διαφορετικών ομάδων ανθρώπων, *Χριστιανών κατά τα άλλα* (άλλα όχι της προτεραιότητας αυτής), στον ίδιο τόπο και επί του αυτού έδαφους. Και αυτά συμβαίνουν στον 11ο-13ο αι. για τον Ρωμαιοκαθολικό *Ριτουαλισμό* και στον 16ο αι. για τον Προτεσταντικό *Κονφεσιοναλισμό*.

Σε αυτήν την όλοένα και περισσότερο αναπτυσσόμενη αντιεκκλησιολογική και αντικανονική υπόθεση της συνεδαφικότητας δεν άργησαν να ένταχθούν και οι Όρθόδοξοι τον 19ο αι. με το Βουλγαρικό Σχίσμα του 1870, όταν, όπως είναι γνωστό σε όλους, στον ίδιο τόπο και στην ίδια πόλη, την ΚΠολη, οι Όρθόδοξοι Βούλγαροι, στην προσπάθειά τους να αυτονομηθούν πολιτικά και εκκλησιαστικά στο όνομα της εθνικής αυτοδιάθεσης των λαών, που ξεκίνησε από την Γαλλική Έπανάσταση (1789) και έπηρέασε όλους τους Βαλκανικούς λαούς, δημιούργησαν την Βουλγαρική Έξαρχία, μία έδαφική εκκλησιακή οντότητα δίπλα στο προϋπάρχον παλαιό Πατριαρχείο ΚΠόλεως. Ενήργησαν δηλαδή και οι Όρθόδοξοι Βούλγαροι, όπως άλλοτε στο παρελθόν οι Ρωμαιοκαθολικοί και οι Προτεστάντες, *συν-ύπαρξιακά* και *συν-έδαφικά*, στο όνομα ότι αυτοί αποτελούσαν διαφορετικό Έθνος αυτήν την φορά και διαφορετική Φυλή από τους Έλληνες του Πατριαρχείου. Εισάγεται, επομένως, την στιγμή εκείνη προτεραιοτικά ή κατηγορία «Έθνος» και «Φυλή» στην Έκκλησία και την εκκλησιολογία της ως κριτήριο και λόγος σύστασης στον ίδιο τόπο διαφορετικής(-ών) όμο-έδαφικής(-ών) κατά τόπον(-ους) Έκκλησίας(-ιών). Και από τότε συγκροτείται από καθαρίο Έθνο-φυλετισμό ή Έθνική Έκκλησία, το γέννημα και το καμάρι του Αυτόκεφαλισμού. Αυτή ή Έθνική Έκκλησία τροφοδοτεί *ύπερβατικά*, με στεγανές δικαιοδοσίες διευρυμένων διαστάσεων και εκτός των δεδομένων αυτόκεφαλικών όριων, τους χώρους της *άνυπαρκτης Έκκλησιακής «Διαπορᾶς»*, αλλά *ύπαρκτης* για την Έθνική Έκκλησία, ή όποια αναδείχθηκε και ως το αποκλειστικό κέντρο της «Έθνικής της *παγκόσμιας* [αυτή την φορά] *Διαπορᾶς*».

Η Όρθόδοξη Έκκλησία, όμως, προς τιμήν της, κατεδίκασε συνοδικά στα 1872 τον «Έθνο-φυλετισμό» ως Έκκλησιολογική αίρεση, καθώς και την *συνύπαρξη*, δηλαδή την *συνεδαφικότητα Έκκλησιών* στον ίδιο τόπο, την ίδια πόλη και το ίδιο και το αυτό έδαφος. Όπως καθίσταται προφανές, το επίδερμικό

ἐπιχείρημα τῆς Ἐθνικῆς καταγωγῆς καὶ τῆς διαφορετικῆς γλώσσας ἔχει νὰ κάνει καθαρὰ μὲ τὸν ἀνθρώπινο πολιτισμό, πὺ σημαίνει ὅτι αὐτὸ παραμένει ἕνα κουλτουραλιστικὸ γεγονός καὶ ἕνα καθαρὰ πολιτιστικὸ καὶ μὴ θεολογικὸ ἐπιχείρημα. Ἄρα, ὁ Ἐθνοφυλετισμὸς πὺ εἰσάγουν οἱ Ὁρθόδοξοι στὴν Ἐκκλησιολογία συνιστᾶ Ἐκκλησιαστικὸ Κουλτουραλισμό, μία ὑποστατικὴ παραλλαγή τοῦ Ριτουαλισμοῦ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν (*Ριτουαλιστικός Κουλτουραλισμός*) καὶ τοῦ ἀντίστοιχου *Κονφεσιοναλισμοῦ* τῶν Προτεστάντων (*Κονφεσιοναλιστικός Κουλτουραλισμός*). Ἡ ἀντιστοίχιση τοῦ προβλήματος φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι, στοὺς κόλπους τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, μόλις συστάθηκαν οἱ Ἐθνικὲς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἀπὸ τὸν 19ο αἰ. καὶ ἐντεῦθεν, ὁ Ἐθνοφυλετισμὸς ἀπετέλεσε τὸ μόνον κριτήριον καὶ ἔγινε ὁ κύριος τρόπος συγκρότησης τῆς «Διασπορᾶς». Νὰ ποιὸ εἶναι τὸ πολὺκροτο πρόβλημα τῆς Ὁρθόδοξης «Διασπορᾶς»!... Ἡ «Διασπορά», ὅμως, σὲ σχέση μὲ τὸ Αὐτοκέφαλο, ὅπως εἰπώθηκε ἀπὸ τὴν ἀρχή, εἶναι σχέση αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ. Μόνον πὺ δὲν εὐθύνεται τὸ Αὐτοκέφαλο γιὰ αὐτὴν τὴν διολίσθηση, ἀλλὰ ἡ ἄλλοτριώσή του, πὺ τὴν ἀποκαλέσαμε *Αὐτοκεφαλισμό*, ὁ ὁποῖος ἐντάσσεται σὲ μία τόσο εὐρέως διαδεδομένη νοοτροπία, αὐτὴν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Κουλτουραλισμοῦ, πὺ ἐντοπίσθηκε καὶ ἐπισημάνθηκε ἐκ μέρους μας *θεολογικὰ καὶ συνοδικὰ*.

Οἱ Ὁρθόδοξοι, ἐπομένως, εἴμαστε οἱ μόνον πὺ ἀνιχνεύσαμε καὶ καταδικάσαμε τὸν Ἐκκλησιαστικὸ Κουλτουραλισμό, πὺ ἀκούει στοὺς χώρους μας στὸ ὄνομα Ἐθνο-φυλετισμὸς ἢ, εἰδικώτερα καὶ διευρυμένα, Ἐθνο-φυλετικός Κουλτουραλισμός. Καὶ ἀναφέρεται αὐτὸ ἐδῶ, γιὰ νὰ εἴμαστε ὑπερήφανοι πὺ οἱ Πατέρες μας, τὴν δεδομένη ἐκείνη στιγμή, μὲ τὴν Πανορθόδοξη Σύνοδο –πάλι Πανορθόδοξη Σύνοδος– τῆς ΚΠόλεως τοῦ 1872, τὸν καταδίκασαν ὡς *βαλκανική*, ὡς *ἐκκλησιολογικὴ αἵρεση*. Μία ὑπερηφάνεια, ὅμως, πὺ ἔρχεται ἡ ἴδια ἢ Ἱστορία νὰ τὴν διαψεύσει. Διότι, ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα μέχρι σήμερον, γιὰ 150 χρόνια (1870-2016), υἰοθετοῦμε αὐτὸ πὺ καταδικάσαμε συνοδικὰ, ζοῦμε μὲ τὴν ἐκκλησιολογικὴ αἵρεση πὺ εἴχαμε τὴν τόλμη τότε καὶ τὸ κουράγιο νὰ τὴν ἐντοπίσουμε, νὰ τὴν ὀνοματίσουμε καὶ νὰ τὴν καταδικάσουμε. Καὶ αὐτὸ εἶναι χειρότερον ἀπὸ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς καὶ τοὺς Προτεστάντες, γιὰτὶ ἐκεῖνοι οὔτε κἂν ἀντιλήφθηκαν τὸν Ἐκκλησιαστικὸ Κουλτουραλισμό πὺ εἰσήγαγαν τότε καὶ οὔτε, πολὺ περισσότερον, τὸν καταδίκασαν ποτὲ συνοδικὰ μέχρι σήμερον, καὶ ἔχουν, κατὰ κάποιον τρόπο, τὸ ἀκαταλόγιστο, ἐνῶ ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι, σὲ ἀντίθεση μὲ ἐκεῖνους, καὶ τὸν ἐντοπίσαμε, καὶ τὸν καταδικάσαμε ἐπίσημα καὶ συνοδικὰ ὡς αἵρεση, γενόμενοι ἔτσι ἀπὸ δική μας καταδίκη, ἀπὸ *αὐτοκαταδίκη* μας, δυνάμει αἰρετικοί!..., καθὼς ζοῦμε καθημερινὰ στοὺς χώρους τῆς

Ὁρθόδοξης «Διασπορᾶς» (καὶ ὄχι μόνον) μὲ αὐτὴν τὴν καταδικασθεῖσα ἐκκλησιολογικὴ αἴρεση. Γιὰ αὐτὸ καὶ ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι θὰ εἴμαστε ἀναπολόγητοι μπροστὰ στὸν Θεὸ καὶ ἐνώπιον τῆς Ἱστορίας.

II. Οἱ οἰκονομικοκοινωνικὲς συνθήκες τοῦ 19^{ου} καὶ 20^{ου} αἰ. ὀδήγησαν μεγάλα μεταναστευτικὰ κύματα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ κάποιες ἄλλες χῶρες τῆς Βαλκανικῆς, καὶ ὄχι μόνον μὲ ὀρθόδοξο πληθυσμὸ, σὲ ἐδάφη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, τῆς Βόρειας καὶ Νότιας Ἀμερικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ ἀλλοῦ. Αὐτὸ τό ...«σκόρπισμα» τῶν μεταναστῶν τοὺς σημάδεψε, φέροντας μαζί τους ἕνα πολιτισμικὸ χαρακτηριστικὸ, τὴν ἐθνικὴ καὶ θρησκευτικὴ τους ταυτότητα στὰ μέρη ποὺ ἐγκαταστάθηκαν. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ στὸ ἐθνικο-φυλετικὸ τους μέρος, ἦταν μὲ πλήρη προφάνεια φυσικὸ καὶ «νόμιμο» νὰ ἀναφέρονται στὴν *Μητέρα-Πατρίδα*. Τὸ πρόβλημα δημιουργήθηκε, ὅμως, ὅταν ἡ «ἀναφορὰ» αὐτὴ ἐπεκτάθηκε καὶ στὴν *Ἐθνικὴ «Μητέρα-Ἐκκλησία»*. (Ὁ ὅρος αὐτὸς υἱοθετήθηκε μὲ λάθος περιεχόμενο, ἀλλὰ εἶναι ἀνάλογος γιὰ τὴν σκέψη τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων μὲ ἐκεῖνον τῆς *Μητέρας-Πατρίδας*, καὶ συγκροτήθηκε σὲ κυρίαρχη καὶ εὐρέως διαδεδομένη ἐκκλησιαστικὴ ἰδεολογία στοὺς χώρους τῆς Ὁρθόδοξης «Διασπορᾶς»). Ἔτσι, δημιουργήθηκαν πάμπολλα κανονικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν ἀτόφια καὶ σήμερα καὶ συνεχίζονται νὰ περιπλέκονται ὀλοένα καὶ περισσότερο...

Σὲ αὐτὴν τὴν διασπορικὴ περιπλοκὴ παίζουσι πρωτεύοντα ρόλο καὶ ἄλλες παράμετροι, ὅπως ἡ κρατικὴ πολιτικὴ, ἡ οἰκονομικὴ, ἡ ἰδεολογικὴ, ἡ κομματικὴ καὶ ἡ πολιτιστικὴ διάσταση, *πολιτισμικὰ* δηλαδὴ πάντοτε στοιχεῖα ποὺ ἐπηρεάζουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ πραγματώση σὲ ἕναν δεδομένο τόπο.

Τὸ πρῶτο (1ο) πρόβλημα ποὺ γεννᾷ καὶ συντηρεῖ τὸ (ὑποτιθέμενο) ἐκκλησιο-κανονικὸ ζήτημα τῆς «Διασπορᾶς» εἶναι ἡ *ὑπερόρια ἀνάμειξη* (καὶ αὐτὸ εἶναι ὁ *Αὐτοκεφαλισμὸς*) τῆς Ἐθνικῆς-φυλετικῆς Ἐκκλησίας σὲ ἐδάφη ἐκτὸς τῶν αὐτοκεφαλικῶν συνόρων τῆς. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἔχουμε παράβαση σημαντικῶν ἀρχῶν καὶ κανόνων, καθὼς ἐμφανίζεται σὲ ὑπερθετικὸ βαθμὸ μία «παρ' ἐνορίαν πράξις», μία κατάσταση δηλαδὴ ποὺ προκαλεῖ διάσπαση-διάλυση καί, στὴν οὐσία, εἰσπήδηση μίας Ἐκκλησίας σὲ χῶρο καὶ σὲ ἔδαφος ποὺ δικαιοδοσιακὰ, ἐκκλησιολογικὰ καὶ κανονικὰ, δὲν τῆς ἀνήκει...

Ἐνα δεῦτερο (2ο) ζήτημα-πρόβλημα εἶναι ἡ *συνεδαφικότητα*. Πράγματι, στὸν ἴδιο καὶ τὸν αὐτὸν γεωγραφικὰ χῶρο ...συναπτῶνται (δικαιοδοσιακὰ) Πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα, Αὐτοκέφαλες-Πατριαρχικὲς Ἐκκλησίες καὶ Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες, συνιστώντας καὶ διεκδικώντας καὶ ἀναφερόμενες σὲ διαφορετικὲς μακρόθεν κατὰ τόπους «Ἐκκλησίες». Ἔτσι, παρουσιάζεται ἕνα σο-

λοικιστικό ἐκκλησιολογικά φαινόμενο: σὲ ἓναν χῶρο (π.χ. Βόρεια Ἀμερική, κ.ο.κ.) δὲν ἔχουμε καμμία «Ἐκκλησία» μὴ ἀλληλεπικαλυπτόμενη σὲ σχέση μὲ ἄλλες καὶ χωρὶς ἐπιθετικό προσδιορισμό, ἀλλὰ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία Ἑλληνική, Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία Ρωσική, Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία Ρουμανική, Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία Ἀραβική, κ.ο.κ.

Ἵπάρχει, λοιπόν, μία κατάσταση, ἡ ὁποία ταυτίζεται μὲ τὸν κανονικό ἀποτρεπτικό ὄρο καὶ μὲ τὴν ἔννοια «σύγχυση» καὶ «σύγχυση Ἐκκλησιῶν» (κανόνας 2/Β') καὶ ἡ ὁποία κατεδαφίζει τὸ γεγονός τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὸ παρουσιάζεται μέσα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, τὴν συνοδική παράδοση καὶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες.

Αὐτὸ τὸ σκόρπισμα καὶ αὐτὴ ἡ διάσπαση, ἡ «Διασπορά», εἶναι ὀργανικά ἀντίθετη ἀπὸ τὸ «μάζεμα», τὴν συγκέντρωση, τὴν «Ἐγκατασπορά» τοῦ Ἐκκλησιακοῦ Σώματος, στὴν φυσιολογική, κανονική κατάσταση, πού ὀρίζουν μετ' ἐπιτάσεως οἱ Ἱεροὶ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας.

Σὲ κάθε περίπτωση, ἡ λέξι «διασπορά» παραπέμπει ἐννοιολογικά στὸν διασκορπισμό καὶ τὴν ἐξανέμιση, ἐνῶ ἐκκλησιολογικά καὶ κανονικά δὲν παραπέμπει πουθενά!... Ἡ ἔννοια «ἐκκλησιακή διασπορά» εἶναι ἀνύπαρκτη γιὰ τὴν Ἐκκλησιολογία καὶ τὴν Κανονικὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Διασπορά ἔχει ἓνα Ἔθνος, ἓνας κρατικά καὶ τοπογραφικά περιορισμένος Λαός, ἢ μία Θρησκεία πού αὐτοπροσδιορίζεται γεωγραφικά κάπου σὲ ἓνα κέντρο ἐπάνω στὴν Γῆ, ἀλλὰ, μὲ τέτοιες κατηγορίες ὀρισμοῦ, ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει «διασπορά» καὶ δὲν μπορεῖ ὑποστατικά νὰ ἔχει... Ἐνα Ἔθνος, ἓνας Λαός (πρβλ. τὸ κάθε Ἐθνικὸ Κέντρο) καὶ μία Θρησκεία (πρβλ. Ἱερουσαλήμ, Ρώμη, Καλβινικὴ Γενεύη, Μέκκα, κ.λπ.), ἀκόμη καὶ οἱ Αἱρέσεις, εἶχαν καὶ ἔχουν ἱστορικά πάντοτε ἓνα γεωγραφικὸ σημεῖο ἀναφορᾶς καὶ ἓνα κέντρο. Οἱ ἄνθρωποι τους, τὰ μέλη τους, οἱ πολῖτες τους καὶ οἱ ὄπαδοί τους, πού δὲν βρίσκονται τοπογραφικά στὸ μονοκέντρο (μονοπύρηνο) κέντρο ἀναφορᾶς, θεωροῦνται ὅτι βρίσκονται σὲ κατάσταση διασπορᾶς (πρβλ. Α' Πέτρο, 1, 1). Κατὰ πόσο, ὅμως, αὐτὸ ἰσχύει γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία δὲν ἔχει πουθενὰ ἓνα καὶ μοναδικὸ κέντρο ἐντὸς τῆς Ἱστορίας, ἀλλὰ πολλά; Κέντρο ἀναφορᾶς γιὰ τὴν Ἐκκλησία εἶναι κατ' ἀρχὰς τὰ Ἔσχατα καὶ ἡ Βασιλεία, τὸ ὁποῖο (κέντρο) εἰκονίζεται στὸ θυσιαστήριο τῆς κάθε Τοπικῆς Ἐκκλησίας, στὸ θυσιαστήριο τῆς κάθε ἐπισκοπικῆς καθέδρας. Ἐπομένως, στοὺς κόλπους τῆς Ἱστορίας, ἡ Ἐκκλησία παραμένει ἐξ ὀρισμοῦ πολὺκεντρητή!... Ἡ μονοκεντρικότητα ἐξᾴλλου δημιουργεῖ ἐξ ὀρισμοῦ διασπορά (Κέντρο σὲ σχέση μὲ τὸ ἐκτὸς τοῦ Κέντρου), ἐνῶ ἡ πολυκεντρικότητα ὄχι μόνον τὴν ἀποκλείει ὑποστατικά, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκμηδενίζει ἐδαφικά... Δημιουργή-

σαμε, λοιπόν, ένα πρόβλημα, και μάλιστα κυρίαρχο και πρώτης προτεραιότητας στην Σύνοδο, από μία *fausse imitation* και από μία λαθεμένη φαινομενολογία, ενώ στην ουσία του το πρόβλημα αυτό, όπως θα δούμε παρακάτω, παραμένει *ἐκκλησιο-κανονικά ἀνυπόστατο* και, ως εκ τούτου, *ἀνύπαρκτο*, για να εξετασθεί με τον τρόπο που ορίστηκε και πορεύεται προς εξέταση από την Σύνοδο και μάλιστα αποκομμένο από το *αἴτιό* του που το προκαλεί.

Συνοψίζοντας,

- Για τους *Ρωμαιοκαθολικούς*. Αυτό που δημιούργησαν με την *ἀντιεκκλησιολογική συνεδαφικότητα (1099)*, το εισπράττουν στην εποχή μας στους κόλπους τους. Στην Ίερουσαλήμ, π.χ., συνυπάρχουν σήμερα ἕξι (6) συνολικά διακριτά Πατριαρχεία: δίπλα στο παλαιάτο [Ὁρθόδοξο] Πατριαρχείο Ἱεροσολύμων συνεδαφίζουν πέντε (5) συνολικά ὁμοειδή Ρωμαιοκαθολικά Ριτουαλιστικά Πατριαρχεία, που σημαίνει χωρίς περιστροφές την *διάλυση τῆς Ἐκκλησίας!*...

- Για τους *Προτεστάντες*. Αυτό που δημιούργησαν με την *ἀντιεκκλησιολογική συνεδαφικότητα (1517)*, το εισπράττουν στην εποχή μας στους κόλπους τους. Στο Παρίσι, π.χ., συνυπάρχουν σήμερα ἑβδομήντα (70) διακριτές ὁμολογιακές Ἐκκλησίες: δίπλα στην Ρωμαιοκαθολική ἐπισκοπή Παρισίων συνεδαφίζουν ἑβδομήντα (70) συνολικά ὁμοειδῆ διακριτές Προτεσταντικές Κονφessionαλιστικές Ἐκκλησίες, που σημαίνει χωρίς περιστροφές την *διάλυση τῆς Ἐκκλησίας!*...

- Για τους Ὁρθόδοξους. Αυτό που δημιούργησαν με την *ἀντιεκκλησιολογική συνεδαφικότητα (1870)* και το συνεχίζουν με διάφορες ἀντικανονικές μεταμορφώσεις μέχρι σήμερα, το εισπράττουν στην εποχή μας στους κόλπους τους. Στο Παρίσι και πάλι, π.χ., στους ἀποκαλούμενους λαθεμένα χώρους τῆς Ὁρθόδοξης «Διασπορᾶς», συνυπάρχουν σήμερα ἕξι (6) διακριτές Μητροπόλεις: δίπλα στην Ρωμαιοκαθολική ἐπισκοπή Παρισίων συνεδαφίζουν ἕξι (6) συνολικά διακριτές ὁμοειδῆς Ὁρθόδοξες Ἐθνο-φυλετικές Μητροπόλεις, που σημαίνει χωρίς περιστροφές την *διάλυση τῆς Ἐκκλησίας!*...

Τελικά, τὸ ζήτημα πὸν ἐξετάζουμε ἐδῶ δὲν εἶναι πρόβλημα «Διασπορᾶς», ἀλλὰ ζήτημα Ἐκκλησιαστικοῦ Κουλτουραλισμοῦ, πὸν προ-ἐμφανίζεται, ὡς σύμπτωμα, καὶ στοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς καὶ στοὺς Προτεστάντες, καὶ ἔχει στὸν καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξο χῶρο ὡς γενεσιουργὸ αἴτιο τὸν Ἀυτοκεφαλισμό. Ἄρα, τὰ αἴτια τοῦ προβλήματος τῆς «Διασπορᾶς» ἐδράζουν ἀλλοῦ!... Αὐτὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν καὶ ὄχι ἐπιδερμικὲς λύσεις. Παρ' ὅλα αὐτὰ, τὸ πρόβλημα τῆς «Διασπορᾶς» παραμένει στὰ ὑπὸ ἐξέταση θέματα μὲ τρόπο *μεμονωμένο* καὶ

αὐτόνομο. Πῶς, ὅμως, θὰ λυθεῖ ἔστω τὸ περιφερειακὸ πρόβλημα τῆς «Διασπορᾶς», ὅταν τὸ κεντρικὸ πρόβλημα τοῦ Αὐτοκεφαλισμοῦ παραμένει ἐκτὸς συνοδικῆς Θεματολογίας καὶ ἀνέγγιχτο...; Εἶναι οὐτοπικὸ τὸ ἐρώτημα;

Ἔτσι, εἶναι λάθος νὰ νομίζουμε ὅτι τὸ φαινομενολογικὸ πρόβλημα τῆς «Διασπορᾶς» εἶναι ἀποκλειστικά καὶ μόνον Ὁρθόδοξο. Εἶναι, ἐπίσης, λάθος νὰ νομίζουμε ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς «Διασπορᾶς» θὰ λυθεῖ στὴν Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδο χωρὶς τὴν προ-ἐπίλυση τοῦ Αὐτοκεφαλισμοῦ ποὺ τὴν προκαλεῖ, καὶ τὴν προκαλεῖ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ποὺ περιγράφει ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος: «[ὁ Αὐτοκεφαλισμός] ὁ σπιλῶν ὄλον τὸν σῶμα καὶ ὁ φλογίζων τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλογιζόμενος ὑπὸ τῆς γενένης [«Διασπορᾶς»]» (πρβλ. Ἰακ. 3, 6). Καὶ εἶναι, τέλος, λάθος νὰ νομίζουμε ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς «Διασπορᾶς» θὰ τὸ λύσουμε, χωρὶς νὰ ἐγκαινιάσουμε ἐκκλησιολογικὸ καὶ κανονικὸ Διάλογο μὲ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς καὶ τοὺς Προτεστάντες. Αὐτὴ δὲ ἡ πρωτοβουλία θὰ μπορούσε κάλλιστα νὰ ἀνήκει στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, λόγῳ καὶ τῆς προγενέστερης ἐμπειρίας της (Σύνοδος τῆς ΚΠόλεως τοῦ 1872), στὴν συνοδικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ κουλτουραλισμοῦ. Ὅλα αὐτά, ὅπως εἶναι προφανές, ξεφεύγουν ἀπὸ τὴν ἐμβέλεια καὶ τὸ βεληνεκὲς τῆς Πανορθόδοξης Συνόδου τοῦ 2016...

Ὡστόσο, ἐφ' ὅσον τὸ θέμα τῆς «Διασπορᾶς» προχωρᾷ πρὸς ἐξέταση στὴν ἐπικείμενη Σύνοδο, θὰ πρέπει νὰ ἐξετασθοῦν καὶ νὰ ἐπιλυθοῦν, πρὶν νὰ συζητηθεῖ ἡ «Διασπορά» καθ' ἑαυτήν, τὰ παρακάτω ἐρωτήματα:

1) Κατὰ πόσον ὑφίσταται ὄντως ὑποστατικά, ἐκκλησιολογικά καὶ κανονικά, ἡ ἔννοια τῆς «Διασπορᾶς»;

2) Ἐάν, ὄντως, δεχθοῦμε ὅτι αὐτὴ ὑφίσταται ὑποστατικά, τότε πρέπει νὰ διακρίνουμε δύο κατηγορίες ἐδαφῶν «Διασπορᾶς»: α) τὴν Δυτικὴν Εὐρώπη, ὡς ἔδαφος τοῦ Πατριαρχείου Ρώμης, καὶ β) τὰ ἐδάφη τὰ ἐκτὸς τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν.

3) • Τότε, γιὰ α) τὴν Δυτικὴν Εὐρώπη (Πατριαρχεῖο Ρώμης), τί λύση προτείνουμε, ἀφοῦ δραστηριοποιούμεθα ἐκκλησιακὰ σὲ ἔδαφος μίας ἱστορικῆς καὶ κανονικῆς (προ)ὑπάρχουσας κατὰ τόπον Ἐκκλησίας;

4) • Γιὰ β) τὰ ἔξω-ἐκκλησιακὰ ἐδάφη, ἰσχύει ὁ κανόνας 28/Δ' ἢ (θὰ) προχωροῦμε σὲ μία «καινοτομία» ποὺ ἀγνοεῖ τὸ παρελθὸν καὶ ἀποκόπτεται ἀπὸ αὐτό; Ἐάν ὄντως ἰσχύει, πῶς νομιμοποιοῦνται οἱ Ἐπισκοπικὲς Συνελεύσεις στὰ ἔξω-ἐκκλησιακὰ ἐδάφη;

5) Τί θὰ γίνῃ μὲ τὶς Ἐπισκοπικὲς Συνελεύσεις, οἱ ὁποῖες δὲν ἔχουν κανένα ὑποστατικὸ συνοδικὸ ἔρεισμα καὶ οἱ ὁποῖες συγκροτήθηκαν ἀδιάκριτα καὶ

άπλώθηκαν σὲ Ἀνατολή καὶ σὲ Δύση, ἐνῶ καλούμαστε νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας καὶ τὴν ἐκκλησιολογία τους, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδιαιτερότητα τῆς παρουσίας τῶν Ὁρθοδόξων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ Πατριαρχείου Ρώμης; Πῶς θὰ ἐξελιχθοῦν μελλοντικὰ αὐτές, ὅταν τὶς εἰσαγάγουμε στὴν ἐποχὴ μας ὡς καινὰ στοιχεῖα στὴν δισχιστιετὴ ἐκκλησιακὴ Ἐκκλησιολογία καὶ κατ' ἀπομίμηση τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων, οἱ ὁποῖες λειτουργοῦν μὲ μεταλλαγμένο Συνοδικὸ σύστημα πυραμιδικῆς μορφῆς καὶ δομῆς, καὶ μὲ προδιαγραφές Παγκόσμιας Ἐκκλησίας (Αὐτοκεφαλισμός);

6) Καί, τέλος, τί εἶδους λύση θὰ δοθεῖ σὲ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν «Διασπορὰ» ποὺ θὰ ἐξετάσουμε προσεχῶς συνοδικά, ὅταν θὰ παραμείνει ἀκέραιος καὶ ἀνέγγιχτος ὁ ἀμείωτος τροφοδότης τῆς, ὁ Αὐτοκεφαλισμός; Σὲ κάθε περίπτωση, τὸ ζήτημα τῆς «Διασπορᾶς» θὰ λυθεῖ μέσα ἀπὸ τὸ Αὐτοκέφαλο καὶ καθόλου ἐκτὸς αὐτοῦ...

3. Προοπτικὲς μελλοντικῶν Συνοδικῶν λύσεων

Γιὰ νὰ γίνῃ ἀκόμη καλύτερα κατανοητὸ τὸ πρόβλημα ὑποστατικῆς ἐξάρτησης Αὐτοκεφαλισμοῦ καὶ «Διασπορᾶς» καὶ γιὰ νὰ διαπιστώσουμε γιατί ἦταν λάθος ποὺ ἀποκλείστηκε τὸ Αὐτοκέφαλο ἀπὸ τὸν Κατάλογο τῶν 10 θεμάτων, θὰ καταφύγουμε πρὸς στιγμὴν καὶ λόγῳ ἔλλειψης χρόνου σὲ μία μέθοδο τῆς ἐπιπεδομετρίας καὶ στὴν ἐπιπεδομετρικὴ χαρτογραφία. Παίρνουμε τὴν Ὑδρογειο σφαῖρα καὶ τὴν ἀπλώνουμε σὲ ἐπίπεδη μορφή μὲ φυσικὸ κέντρο τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Μέση Ἀνατολή, ἐνῶ ταυτόχρονα ἀνακαλοῦμε στὴν μνήμη μας τὶς ἀποφάσεις τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος (451), γιὰ νὰ θυμηθοῦμε ἐπιγραμματικά, πῶς ἦταν διαμορφωμένες οἱ Ἐκκλησιακὲς δικαιοδοσίαι στὴν Α' χιλιετία τοῦ Χριστιανισμοῦ στοὺς κόλπους τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Ὑπῆρχαν πράγματι πέντε Πατριαρχεῖα (1-Ρώμης, 2-Κωνσταντινουπόλεως, 3-Ἀλεξανδρείας, 4-Ἀντιοχείας καὶ 5-Ιεροσολύμων), μὲ τὶς ἀντίστοιχες Ἐκκλησιακὲς ἐδαφικὲς δικαιοδοσίαι τους, καὶ μία Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία, ἐκεῖνη τῆς 6-Κύπρου, ὅπως παγιώθηκαν σὲ ὅλο τὸ εὖρος τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας (αὐτὰ εἶναι καὶ τὰ Δίπτυχα τῆς Α' χιλιετίας) μὲ τὴν ὀλοκλήρωση τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου αὐτῆς. Ἡ ἴδια Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὅμως, προβαίνει καὶ σὲ μία ἐκπληκτικὴ ἐνέργεια, γιὰ νὰ καλύψει ὀλοσχερῶς ἐκκλησιακὰ (= εὐχαριστιακὰ) καὶ ὅλα τὰ ἐδάφη τὰ ἐκτὸς τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ κυρίως τὰ ἐδάφη τὰ ἐκτὸς τῶν προαναφερθέντων ἑξί (5+1) κατὰ τόπους Ἐκ-

κλησιῶν. Πρόκειται γιὰ μία ἐξαιρετικὴ πρωτοβουλία καὶ γιὰ μία ἰδιάζουσα καινοτομία τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Μετέτρεψε ὅλη τὴν Ὑφήλιο σὲ ἔδαφος τῆς Ἐκκλησίας, δημιουργώντας τὴν μία καὶ μοναδικὴ ἐξω-ἐδαφικὴ εὐρύτατη καὶ ἀχανῆ περιοχὴ σὲ μία καὶ ἐνιαία, τὴν τελευταία καί, ἄς τὴν ἀποκαλέσουμε συμβατικά, 7ῆς Ἐκκλησιακῆς δικαιοδοσίας τῆς Οἰκουμένης (αὐτὴν τὴν φορὰ), ὅπως τὴν ἀναδεικνύει ὁ κανόνας 28/Δ΄. Καὶ σὲ αὐτὴν ὄρισε ποιὸς θὰ εἶναι εὐχαριστιακὰ ὁ ἐπίσκοπός της. Καὶ ὄρισε ἠθελήμενα αὐτὸς νὰ εἶναι προκαθήμενος μίας ἐκ τῶν παραπάνω ἕξι Προκαθημένων (γιὰ νὰ ἔχει δίπλα τοῦ Σύνοδο ἐπισκόπων καὶ γιὰ νὰ διεκπεραιώνονται τὰ εἰκότως ποιούμενα). Ἀφήνοντας τὸν Πρῶτο, τὸν Ρώμης, ὁ ὁποῖος προήδρευε τοῦ Συνοδικοῦ συστήματος τῆς Πενταρχίας, ὄρισε τὸν Πατριάρχη ΚΠόλεως ὄχι μόνον προκαθήμενο τοῦ Πατριαρχείου του ἀλλὰ καὶ προκαθήμενο τῆς 7ῆς Ἐκκλησιακῆς δικαιοδοσίας τῆς ἐν γένει Οἰκουμένης, χαρακτηριζόμενος ὡς Οἰκουμενικὸς ἤδη ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 5ου αἰ. (Αὐτὸ σημαίνει ὅτι αὐτὸς ἔδωσε τὸν τίτλο Οἰκουμενικὸ [γιὰ τὸν ἴδιο λόγο] στὸ Πατριαρχεῖο καὶ ὄχι τὸ ἀντίστροφο. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτή, ὑπάρχουν στὸ κανονικὸ σχῆμα «Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως» δύο ἐκκλησιο-κανονικὲς πραγματικότητες καί, ἀντίστοιχα, δύο ἐπίπεδα δικαιοδοσίας, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ συγχέονται στὴν ἐνάσκησή της: α) τὸ «Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως», ποῦ σημαίνει τὴν ἐνάσκηση δικαιοδοσίας καὶ προδικαιοδοσίας, ἐξαντλούμενες στὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἱστορικῶν ἐδαφικῶν ὁρίων του, καὶ β) τὸ «Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο», ποῦ σημαίνει τὴν ἐνάσκηση δικαιοδοσίας, ἐπεκτεινόμενης σὲ ὅλο τὸ ἐδαφικὸ εὖρος τῆς 7ῆς Ἐκκλησιακῆς δικαιοδοσίας - καν. 28/Δ΄). Ἡ ἱστορικο-κανονικὴ αὐτὴ διαπίστωση σχετίζεται ἄμεσα μὲ τὸν ὄρισμό τῆς «Διασποράς», ἐὰν τελικὰ αὐτὴ ὑπάρχει ἐκκλησιακά...

Ἀναλυτικώτερα, λέγεται συνεχῶς ὅτι χῶροι τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησιακῆς «Διασποράς» εἶναι τόσο ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ὅσο καὶ ἡ Ἀμερικὴ μὲ τὴν Αὐστραλία καὶ τὴν Νότια Ἀσία κ.λπ. Εἶναι ὅμως ἔτσι τὰ πράγματα;

- Στὴν Εὐρώπη. Ἱστορικά, στὴν Α΄ χιλιετία καὶ ἐπέκεινα, ἡ Εὐρώπη (μὲ ἐξαίρεση τὴν Σκανδιναβικὴ Χερσόνησο) ἐκκλησιακὰ-δικαιοδοσιακὰ ἀπαρτίζεται ἀπὸ δύο Πατριαρχεῖα τῶν τεσσάρων Θαλασσῶν: τὸ Πατριαρχεῖο Ρώμης (Ἀτλαντικὸς-Ἀδριατικὴ-Μεσόγειος-Βόρεια Θάλασσα) καὶ τὸ ὁμορο Πατριαρχεῖο Νέας Ρώμης-ΚΠόλεως (Ἀδριατικὴ-Κασπία-Μεσόγειος-Βαλτικὴ Θάλασσα). Μὲ τὴν Ρώμη εἴμαστε σὲ Διακοπὴ κοινωνίας ἀπὸ τὸ 1054 μέχρι σήμερα καὶ ὄχι, ὅπως λέγεται, σὲ Σχίσμα (διότι ἐὰν ἤμασταν σὲ σχίσμα (sic), θὰ ἔπρεπε ἐδῶ καὶ καιρὸ νὰ προβοῦμε σὲ ἐνέργεια ἐγκατάστασης ὀρθοδόξου πατριάρχη καὶ πάπα Ρώμης!). Διακοπὴ κοινωνίας, ὅπως εἶναι πολὺ καλά γνωστὸ,

σημαίνει ότι, για ἡμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους, ἡ Ἐκκλησία αὐτὴ ὑφίσταται καὶ παρμένει ὡς Ἐκκλησία μὲ τὸ ἀντίστοιχο ἐκκλησιακὸ ἔδαφος της. Καὶ τότε τίθεται μίᾳ σειρᾷ ἐρωτημάτων γιὰ τὴν ἐξέταση τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Διασπορᾶς». Ἐφ' ὅσον πρόκειται γιὰ ἔδαφος Ἐκκλησίας στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη, μὲ ποιό δικαίωμα ἡμεῖς τὸ «βαφτίζουμε» *χώρους* «Διασπορᾶς» καὶ ἐνεργοῦμε ἀντιστοίχως; Κατ' ἐπέκταση, πῶς καὶ μὲ ποιό καθεστῶς νομιμοποιεῖται ἡ παρουσία τῶν Ὁρθοδόξων στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη (ὅταν πρόκειται γιὰ τὸ Πατριαρχεῖο Ρώμης) ἐκκλησιολογικὰ καὶ κανονικὰ; Μποροῦμε νὰ θεωροῦμε τὴν Δυτικὴ Εὐρώπη, ὄντως ἢ οἶονεῖ ἢ, ἀκόμη καὶ ὡς πλάσμα δικαίου, *ἄδειο ἔδαφος* (*terra vidua*), ἐντάσσοντάς τὴν στὴν κατηγορία τῆς «Διασπορᾶς», ὅταν πρόκειται γιὰ *κατὰ τόπον Ἐκκλησία* συσταθεῖσα ἱστορικῶς ἀποστολικὰ καί, ὡς *κατὰ τόπον Ἐκκλησία-Πατριαρχεῖο*, ἀπὸ τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο; Καὶ ἀκόμη, μποροῦμε νὰ υἱοθετήσουμε τὸν κανόνα 28/Δ' σὲ ἔδαφος ([προ]υπάρχουσας) Ἐκκλησίας, ὅταν αὐτὸς ἔχει ἐφαρμογὴ μόνον σὲ ἐδάφη ἐκτὸς τῶν (λοιπῶν) *κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν*; Ἄρα, χρειάζεται νὰ προβοῦμε σὲ ἄλλη ρύθμιση γιὰ τὴν περίπτωση τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ὄχι σὲ ρύθμιση μὲ *κατηγορίες* «Διασπορᾶς»!... Ὡστόσο, τὸ κείμενο «Περὶ Διασπορᾶς» δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅλες τὶς ἐκκλησιακὰς παραμέτρους γιὰ τὴν λύση τοῦ ἐν λόγω προβλήματος.

• Στὴν Ἀμερική, Αὐστραλία, Νοτιο-ἀνατολικὴ Ἀσία, κ.λπ. Στοὺς *χώρους* αὐτοὺς, πράγματι, ἰσχύει (μόνον) ὁ κανόνας 28/Δ', ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ὄχι ὡς *χώρους* «Διασπορᾶς», ἀλλὰ ὡς *χώρος*, ὅπως τὴν ἀποκαλέσαμε συμβατικά, τῆς 7ης Ἐκκλησιακῆς δικαιοδοσίας, ἀναδεικνυόμενης ἔτσι ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν κανόνα 28/Δ'. Ἐὰν τὰ πράγματα ἔχουν ἔτσι, ἡ 7η Ἐκκλησιακὴ δικαιοδοσία ἀποκαλύπτει ὅτι δὲν ὑφίσταται πουθενὰ ἐπὶ τῆς Γῆς, ἐφ' ὅλης τῆς Ὑφῆλιου, *χώρος Ἐκκλησιακῆς* «Διασπορᾶς». Ἄρα, ἡ «Διασπορὰ» εἶναι ἕνας λαθεμένα νεόκοπος μῦθος, ὁ ὁποῖος καλύπτει τὸ *δυσεπίλυτο* καί, τελικά, μετὰ καὶ τὸν ἀποκλεισμό τοῦ Αὐτοκεφάλου ἀπὸ τὴν συνοδικὴ Θεματολογία, *ἄλυτο* στὸ διηνεκὲς πανορθόδοξο πρόβλημα. Ἀκριβῶς γιὰ αὐτὸ καὶ ὁ ἀποκλεισμός του φανερώνει ἐκκλησιολογικὴ δειλία ἐκ μέρους τῶν Ὁρθοδόξων γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ Ἐνὸς καὶ Μόνου προβλήματος ποῦ σχετίζεται μὲ τὸ ἐκκλησιο-κανονικὸ θέμα τοῦ Αὐτοκεφάλου: τὸ *ζήτημα* τοῦ Αὐτοκεφαλισμοῦ, ἐνῶ ἡ ἐπίλυσή του θὰ ἐπιφέρει ἕνα κλίμα *κανονικοῦ αὐτοματισμοῦ*... Εἶναι πλέον ξεκάθαρο ὅτι ἕνα καὶ μοναδικὸ εἶναι τὸ ζήτημα ποῦ ταλανίζει τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία (καὶ ὄχι μόνον...) ἐδῶ καὶ 150 χρόνια (1870-2016): ὁ Αὐτοκεφαλισμὸς –καὶ ὄχι τὸ Αὐτοκέφαλο– καί, κατὰ συνέπεια καὶ κατ' ἐπέκταση, ἡ *πλασματικὴ* «Διασπορὰ».

Ἡ Ἐκκλησία, ἐπομένως, δὲν γνωρίζει «Διασπορά» τόσο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς σύστασής της ὅσο καί, εἰδικά, ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ 28ου κανόνα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (451) καὶ ἐπέκεινα. Μὲ τὸν κανόνα αὐτὸν ὄρισε ὅτι ὅλος ὁ γνωστὸς τότε κόσμος, καὶ ἄρα ὅλη ἡ Ὑφήλιος, εἶναι ἔδαφος Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τότε, ποτὲ ἡ Ἐκκλησία σὲ σύνολη τὴν ἐπακολουθήσασα κανονογέννησή της καὶ σὲ ὅλες τὶς ἐκκλησιο-κανονικὲς ἐφαρμογές της δὲν ἔθεσε τέτοιο ζήτημα. Ἄρα, τὸ θέμα τῆς «Διασποράς», ὡς ὑποστατικὸ ἐκκλησιο-κανονικὸ ζήτημα, παραμένει ἕνας ἐκκλησιολογικὸς μῦθος! Κάτι δηλ. *πέρα καὶ ἀπὸ αἰτιατό*. Καὶ ὅμως, στὴν Σύνοδο θὰ ἐξετασθεῖ τὸ *ἀνυπόστατο ἀντικείμενο* «Διασπορά», ἀλλὰ ὄχι τὸ *πραγματικὸ αἴτιο* (Αὐτοκεφαλισμός), ὡς ἀποκλεισθὲν τελικά, καθὼς εἶναι αὐτὸ τελικά, πὺν ἀέναα τὴν προκαλεῖ...

Αὐτόνομο

Ἀπὸ τὰ πέντε Χαλκηδόνια Πατριαρχεῖα, μόνον τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως ἐκχώρησε Αὐτοκέφαλα καὶ Αὐτόνομα, καὶ ἀνέδειξε κατὰ τόπους Ἐκκλησίες, ἐνεργώντας ἀφαιρετικὰ καὶ σὲ βάρους τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητάς του καὶ τῆς δικῆς του ἐκκλησιακῆς δικαιοδοσίας (καὶ ἀπὸ ἐδῶ ξεπήδησαν τὰ *προ-δικαιοδοσιακὰ ἐδάφη* στοὺς κόλπους του). Κανένα ἄλλο Πατριαρχεῖο δὲν προέβη σὲ ἀνακήρυξη *Αὐτοκεφάλου* ἢ *Αὐτονόμου* στοὺς ἐδαφικὸς κόλπους του. Ἄρα, τὴν ἐμπειρία τῆς *Αὐτονομίας* τὴν γνωρίζει ἡ δισχιλιετὴς Ἐκκλησία ἀνα τὴν Οἰκουμένη ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως.

Ἐν τούτοις, ἔτσι ὅπως διαμορφώθηκε τὸ τελικὸ κείμενο «Περὶ Αὐτονομίας» γιὰ τὴν προσεχῆ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδο, εἰσάγει πρισματικὴ κανονικότητα καὶ δὲν θὰ λύσει προβλήματα, ἀλλὰ θὰ προκαλέσει προβλήματα. Γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο ὅτι μία Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ, οὔτε ἐντὸς τοῦ κανονικοῦ ἐδάφους της οὔτε, πολὺ περισσότερο, ἐκτὸς τοῦ ἐκκλησιακοῦ ἐδάφους της, νὰ ἐκχωρήσει Αὐτόνομα. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ Αὐτόνομο, ὡς δικαιοδοσιακὸ γεγονός, ἀνήκει μόνον στὰ πέντε παλαιάφατα καὶ πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα. Καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πέντε, ὅπως ἀναφέρθηκε παραπάνω, μόνον τὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως εἶναι αὐτὸ πὺν ἐνεργοποίησε τελικά καὶ τὸ Αὐτοκέφαλο καὶ τὸ Αὐτόνομο, τὰ ὁποῖα, οὐσιαστικά, στὴν πράξη εἶναι τὸ ἴδιο γεγονός καὶ δὲν διαφέρουν κατηγοριοποιητικὰ καθόλου, παρὰ τὴν ἐκκλησιο-κανονικὴ διαβάθμιση πὺν ἐμφανίζουν σήμερα. Ἐπομένως, ἀνοίγοντας ζήτημα Αὐτονόμου καὶ δίδοντας ἐκκλησιολογικὸ δικαίωμα σὶς ἄλλες νεοπαγεῖς Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες νὰ ἐκχωροῦν Αὐτόνομα, θὰ δημιουργηθοῦν πολλαπλὰ *πολυ-δικαιοδοσιακὰ ζητήματα* σὲ ἕναν τόπο (*αὐτονομακὴ ἀναρχία*) καὶ ἀλλεπάλληλες

Αυτόνομες Ἐκκλησίες (πρβλ. «εὐνοϊκές» προϋποθέσεις τέτοιων αὐτονομικῶν ἐνεργειῶν σὲ Ἑσθονία καὶ Οὐκρανία) μὲ ἄσκηση ὑπερβατικῶν δικαιοδοσιῶν καὶ πρόκληση «σύγχυσης Ἐκκλησιῶν» (κανόνας 2/Β'). Καὶ τότε θὰ ἀνοίξει ὁ ἄσκός τοῦ Αἰόλου, ὅταν, ἀμέσως μετὰ τὴν Σύνοδο, στὸ ἄμεσο μέλλον, θὰ ἀρχίσει ἢ κάθε Αὐτοκέφαλη-Πατριαρχικὴ Ἐκκλησία νὰ ἐκχωρεῖ Αὐτόνομα τόσο ἐσωτερικά, στὸ κανονικὸ τῆς ἔδαφος, ὅσο καὶ ὑπερόρια (πρβλ. τὴν τωρινὴν περίπτωση τῆς Ἑσθονίας ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας μὲ τί δυνατότητες ἀνοίγονται γιὰ τὴν τελευταία μέσω αὐτοῦ τοῦ [προ]συνοδικοῦ κειμένου... Ἄξιοσημειώτο πάντως εἶναι ὅτι, παρὰ τὴν μέχρι τώρα ἐκεῖ ὑπερβατικὴ δικαιοδοσιακὴ συμπεριφορὰ δὲν τόλμησε νὰ προβεῖ αὐτὴ [Ρωσσία] σὲ ἀνακήρυξη Αὐτονόμου μέχρι σήμερα, κάτι ποῦ τῆς δίδεται εὐχερῶς μὲ αὐτὸ τὸ κείμενο [βλ. παρ. γ]).

Τὸ κείμενο γιὰ τὸ Αὐτόνομο ἔρχεται ἐπίσης σὲ εὐθεῖα ἀντίθεση μὲ τὸν κανόνα 28/Δ' καὶ θὰ ἀποτελέσει τὴν κερκόπορτα γιὰ ὑπερβατικὲς δικαιοδοσιακὲς διεκδικήσεις στὴν «Διασπορά». (Ἦδη «ὑπάρχουν» δύο «Αὐτοκέφαλα» ἀπὸ τὸ 1971 σὲ Ἀμερικὴ καὶ Ἰαπωνία...). Ἔτσι, τὸ κείμενο αὐτὸ ἀνταποκρίνεται πλήρως στὴν αὐτονομιακὴ βουλιμμία κάποιων νεοπαγῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, καὶ θὰ δράσουν ἀρχικὰ ἐντὸς καὶ στὴν συνέχεια ἐκτὸς τῶν ἐδαφικῶν ὁρίων τους, γεγονός ποῦ συνιστᾷ συστηματικὴ νίκη τους ἔναντι τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ποῦ ἐκχώρησε σὲ αὐτὲς τὸ Αὐτοκέφαλο καὶ ἡ ὁποία μόνη αὐτὴ ἔχει τὸ κανονικὸ δικαίωμα ἐκχώρησης Αὐτονομίας γιὰ τὸ προ-δικαιοδοσιακὸ ἔδαφός της καὶ γιὰ τὴν 7η ἐκκλησιακὴ δικαιοδοσία. Ἐπομένως, τὸ γεγονός ὅτι εἰσάγονται στὴν σφαῖρα τῆς δικαιοδοσίας τοῦ 28/Δ' καὶ τῆς 7ης ἐκκλησιακῆς δικαιοδοσίας ρωγμὲς «Διασπορᾶς» (ἐπίσκοποι-μέλη «Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων» μὲ ἑτεροκεντρισμένη καὶ ἑτεροτοπικὴ ἐκκλησιακὴ ἀναφορὰ) ἢ ρωγμὲς Αὐτονομίας (ἐξω-ἐδαφικὲς δραστηριότητες μὲ πρόσληψη μορφῆς κατὰ τόπον Ἐκκλησίας), αὐτὸ σχετικοποιεῖ ἀναπόφευκτα –μὲ ἀπρόβλεπτες γιὰ τὴν ὥρα διαστάσεις– τὴν παγιωμένην δικαιοδοσιακὴν ἐντολὴν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος μὲ ἀποκλειστικὲς ἐκχωρήσεις ἐκκλησιολογικῶν δικαιωμάτων...

Δίπτυχα

Ἐὰν ἐξαιρέσουμε τὰ τέσσερα Πατριαρχεῖα καὶ τὴν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου, ὅλες οἱ ὑπόλοιπες νεοπαγεῖς Πατριαρχικὲς Ἐκκλησίες, Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες καὶ Αὐτόνομες Ἐκκλησίες, 10 συνολικὰ τὸν ἀριθμὸ, ὀφείλουν τὴν ἱστορικὴν τους ὑπαρξὴν στὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως. Αὐτὸ τὸ γεγονός τὸ κατέστησε *Μητέρα-Ἐκκλησία* μὲ ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τοῦ ὄρου. Κατὰ συνέπεια, καὶ χά-

ριν παραδείγματος, ἡ Μητέρα ποῦ γεννᾷ τὰ παιδιά, ἐκχωρώντας Αὐτοκέφαλα, εἶναι αὐτὴ ποῦ γνωρίζει καὶ τὴν σειρὰ τῆς γέννας καὶ τὸν χρόνο ἱστορικῆς τους ὑπαρξῆς, καὶ ὄχι τὰ ἴδια τὰ παιδιά. Δὲν καθορίζουν τὰ παιδιά μονομερῶς, ποιά εἶναι ἡ σειρὰ τῆς γέννας τους. Ὅταν, ὁμως, τὰ παιδιά «διαφιλονεικοῦν» μεταξύ τους γιὰ τὴν χρονικὴ στιγμή τῆς ὑπαρξῆς τους, παρουσιάζοντας περισσότερες *λίστες Διπτύχων*, αὐθαίρετες καὶ μονομερεῖς, διαφορετικὲς ἀπὸ αὐτὲς τῆς μητέρας, ὅπως συμβαίνει σήμερα στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, καὶ διεκδικώντας ἔτσι προωθημένες θέσεις στὰ Δίπτυχα καί, πολὺ περισσότερο, ἐπιχειρώντας νὰ ἐπιβάλουν στὴν Μητέρα τὴν δική τους ἐκδοχὴ καὶ λίστα τῆς σειρᾶς στὰ Δίπτυχα, τότε αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὑφίστανται σαφῶς διεκδικήσεις *έτεροκεντρισμένες*, δηλ. δικαιοδοσιακὲς καὶ ἡγεμονισμοῦ, ποῦ ἐδράζονται σὲ συλλογικὲς φιλοδοξίες καὶ καλλιεργοῦν ἔτσι ἓνα καθεστῶς ἐκκλησιακῆς ἀμφισβήτησης. Στὴν προκείμενη περίπτωσι, εἶναι σημαντικό νὰ προσδιορίσουμε ποιά εἶναι ἡ Μητέρα, ποίος εἶναι ὁ ἑτεροκεντρισμὸς τῶν παιδιῶν καί, κυρίως, ποῦ ὀφείλεται αὐτὸς ὁ ἑτεροκεντρισμὸς τῶν παιδιῶν! Ἄρα, τὸ κριτήριον ὁρθότητος καὶ κανονικῆς σειρᾶς τῶν Διπτύχων τὸ ἐγγυᾶται ἡ γεννήσασα Μητέρα καὶ ὄχι τὰ διαφιλονεικοῦντα συμφεροντολογικῶς τέκνα, ποῦ ἐμμένουν τὸ καθένα στὴν θέση του εἴτε ἀπὸ ἄγνοια εἴτε ἀπὸ συλλογικὴ σκοπιμότητα, μὲ αὐθαίρετη ἢ μονομερῆ ἀνακατάταξι τῆς παραδοθείσας *τάξεως τῶν Διπτύχων*. Ἐπομένως, γιὰ τὸ θέμα τῶν Διπτύχων δὲν τίθεται κανένα ζήτημα *κανονικῶν κριτηρίων*, γιὰ νὰ ποῦμε ὅτι θὰ τὸ συζητήσουμε συνοδικά· ἀπλῶς ἐρωτᾶται ἡ μητέρα μὲ ποιά σειρὰ γεννήθηκαν τὰ παιδιά, καὶ καταρτίζεται ἔτσι ἡ σειρὰ στὰ Δίπτυχα. Ἄντ' αὐτοῦ, προβλήθηκαν ὑποτιθέμενα *κανονικὰ κριτήρια* καὶ ἔγιναν καὶ αὐτὰ λόγος ἀποκλεισμοῦ τῶν ἀπὸ τὴν Σύνοδο. Ἔτσι, ὁμως, πρόκειται (καὶ πάλι) γιὰ θέμα ὁρισμοῦ τοῦ Αὐτοκεφάλου.

Ἡ ἐξαίρεσι τοῦ Αὐτοκεφάλου, λοιπόν, καὶ τῶν Διπτύχων ἀπὸ τὴν ἐπικείμενη Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδο φανερώνει ἀβίαστα ὅτι ἡ ἐπίλυσή τους ἀπέχει ἀκόμη χρονικά. Τὸ *Αὐτοκέφαλο*, ὡς ἔκφρασι ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, προσκρούει στὶς ἐθνικὲς ἐπιδιώξεις κάποιων κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, καθὼς αὐτὸ δὲν ὀδηγεῖ:

α) στὴν προτεραιότητα τῶν πολιτιστικῶν-κουλτουραλιστικῶν στοιχείων ἔναντι τῆς πρωτίστως *ἐκκλησιακῆς* (καὶ ὄχι *ριτουαλιστικῆς, κονφεσιοναλιστικῆς, ἐθνοφυλετικῆς*) Ἐκκλησιολογίας,

β) στὴν προτεραιότητα τῶν πολιτιστικῶν-κουλτουραλιστικῶν στοιχείων σὲ βάρος τῆς *ἐκκλησιακῆς ἐνότητος*,

γ) στην καταστρατήγηση τῆς μίας καὶ μόνης ὑπαρκτῆς Ἐκκλησίας σὲ ἕναν τόπο,

ἐνῶ ἡ παραφθορὰ τοῦ Αὐτοκεφάλου (Αὐτοκεφαλισμὸς) ὀδηγεῖ:

α) σὲ προσδοκίες ἡγεμονισμοῦ,

β) σὲ προσδοκίες ἐθνικιστικῆς ἀνάδυσης καὶ ἐθνικιστικῆς χειραφέτησης,

γ) σὲ προσδοκίες ἐθνικῆς ἀποκλειστικότητας σὲ παγκόσμια κλίμακα μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πολυ-δικαιοδοσία καὶ τὶς ὑπερβατικὲς δικαιοδοσίες στοὺς χώρους τῆς ὑποτιθέμενης «Διασπορᾶς».

Αὐτὲς οἱ ἐκκλησιο-κανονικὰ παθολογικὲς καταστάσεις συμπυκνώνονται, μεταξὺ ἄλλων, στὸν ὄρο καὶ τὴν σύγχρονη πραγματικότητα ποὺ ἀκούει στὸ ὄνομα Αὐτοκεφαλισμὸς, καθὼς αὐτὸς δραστηριοποιεῖται πάγια σὲ καθεστῶς σκοπιμότητας καὶ ὄχι σὲ καθεστῶς κανονικότητας.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ θέμα τῶν Διπτύχων, τὸ ὁποῖο προσκρούει καὶ αὐτὸ σὲ ἱστορικο-ἐθνικὲς προτεραιότητες καὶ ἀνταγωνισμοὺς μὲ διεκδίκηση ὅσο περισσότερο προχωρημένων θέσεων μετὰ ἀπὸ τὰ Πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα (γιὰ αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου δὲν εὑρίσκεται στὴν ἱστορικὴ 6η θέση...), γεγονός ποὺ δημιουργεῖ μία σειρά ἀνεπιθύμητων καταστάσεων, τέτοιων καταστάσεων ποὺ θὰ ἀναδείξουν ἀδιευκρίνιστα κακῶς κείμενα τόσο στὸν ἐκκλησιαστικὸ ὅσο καὶ σὲ ἄλλους χώρους (πολιτικῆς, ιδεολογιῶν, ιδεοληψιῶν, κ.λπ.). Βέβαια, καὶ ἐδῶ τὰ πράγματα δὲν εἶναι ἰδανικά. Ὑπάρχουν ὄρατὲς ἢ ἀόρατες καὶ διαφανεῖς ἢ ἀδιαφανεῖς προσπάθειες ἀνακατάταξης τῆς ἐκκλησιακῆς σειρᾶς τους, γιὰ πολλοὺς λόγους, γιὰ τὴν ὁποία σειρά «θὰ εἶχε» λόγο ἢ ἐπικείμενη Μεγάλῃ Πανορθόδοξῃ Σύνοδος. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ θέμα ἔχει ἀποκλεισθεῖ. Ὡστόσο, στὴν ἱατρικὴ χειρουργικὴ τῶν ὄγκων, εἶναι ἀλήθεια, ὑπάρχουν καὶ περιπτώσεις, ὅπου ἡ μὴ χειρουργικὴ τους εἶναι ἡ μόνη δυνατότητα!... Ἀσφαλῶς, ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐμπίπτει στὴν περίπτωση τῆς κτιστῆς ἱατρικῆς, ἀλλὰ δὲν παύει νὰ ἔχει καὶ τὸ κτιστὸ τῆς κομμάτι στὴν πραγμάτωσή της... Ἀπλῶς, ἡ μὴ χειρουργικὴ τους νὰ μὴν γίνεи τελικὰ ἄλλοθι...

Παρατηρήσεις

- Εἶναι γιὰ ὄλους προφανὲς ὅτι ἡ Α΄ χιλιετία τῆς Ἐκκλησίας ἀφιερώθηκε κυρίως ἀπὸ αὐτὴν σὲ χριστολογικὰ προβλήματα καὶ τὰ ἐπέλυσε ἐπιτυχῶς. Ἡ Β΄ χιλιετία, εἰδικὰ μετὰ τὸ 1054, χαρακτηρίζεται κυρίως ἀπὸ προβλήματα ἐκκλησιολογικὰ καὶ κανονικὰ, δυσεπίλυτα καὶ ἀνεπίλυτα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον,

καὶ κληρονομοῦνται αὐτὰ θριαμβικὰ καὶ στὴν μόλις ἑναεξάμηνη Γ΄ χιλιετία. Καὶ κληρονομοῦνται ἀνεπίλυτα, ἀτόφια καὶ σὲ κατάσταση πολλαπλασιαστικῆ καὶ αὐξανόμενη, ὅχι μειούμενη. Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος ἔχει τὸ ἱστορικὸ προνόμιο νὰ βρῆται ὑλοποιούμενη στὸ χρονικὸ ἐπίκεντρο καὶ μεταίχιμο τῶν δύο χιλιετιῶν καὶ στὴν ἑναρξὴ τῆς Γ΄ χιλιετίας, καὶ καλεῖται νὰ δώσει ἀντίστοιχο τῶν περιστάσεων στίγμα, ἂν ὄχι νὰ ἐπιλύσει ἄμεσα ὅλα τὰ ἐκκλησιο-κανονικὰ αὐτὰ προβλήματα ποὺ ἐμφανίστηκαν, τουλάχιστον νὰ τὰ θέσει καὶ νὰ ἐγκαινιάσει μία διαχρονικὴ συστηματικὴ συνοδικὴ διεργασία, ἔστω καὶ ἐὰν αὐτὸ θὰ πάρει κάποιον χρόνο. Σὲ κάθε περίπτωση, τὰ προβλήματα αὐτά, εἰδικὰ τὰ 10 θέματα ποὺ διαλέχθηκαν γιὰ ἐξέταση ἀπὸ τὸ 1976 μέχρι σήμερα (2016) εἶναι πρωτίστως καὶ κυρίως, καὶ ἂν ὄχι κατ' ἀποκλειστικότητα τουλάχιστον κατὰ προτεραιότητα, ἐκκλησιολογικὰ καὶ κανονικὰ, καὶ βρῆσκονται στὴν καρδιὰ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας, μὲ κορυφαῖα τὰ πρῶτα τέσσερα (Αὐτοκέφαλο-Αὐτόνομο-Δίπτυχα-«Διασπορά»), χωρὶς νὰ ὑπολείπονται τὰ ἄλλα (Νηστεία, Ἡμερολόγιο, Γάμος, κ.λπ.). Γιὰ αὐτὸ καὶ χρειάζεται νὰ γίνῃ ἐργασία πολλή καὶ ἐνδελεχῆς στὸν κανονικὸ τομέα, ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι σύμπλοκα καὶ πολύπτυχα.

- Ἀπὸ τὰ 105 θέματα τῆς Θεματολογίας ποὺ προκρίθηκαν στὰ 1961, φθάσαμε στὰ 10 ἐκκλησιο-κανονικὰ θέματα τὸ 1976, στὰ 8 θέματα τὸ 2015 καὶ στὰ 6 τὸ 2016, λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν Σύνοδο, ἔχοντας τελικὰ ἀποκλείσει τὸ κύριο θέμα, τὸ *Αὐτοκέφαλο*. Μὲ τὸν ἀποκλεισμό, ὅμως, τοῦ Αὐτοκεφάλου, ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τοῦ 2016 ἀπογυμνώνεται ἀπὸ τὸν κεντρικὸ καὶ κυρίαρχο ἄξονά της καὶ συρρικνώνεται (αὐτὴ) σὲ περιφερειακὰ καὶ δευτερεύοντα ζητήματα. Ἔτσι, γιὰ ἐτούτῃ τὴν φορὰ, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία χάνει τὴν ἱστορικὴ εὐκαιρία νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὸν πολύκροτο καὶ πολύτροπο (ἀντι-)ἐκκλησιολογικὸ τίτানা, τὸν *Ἐκκλησιαστικὸ [Ἐθνικισμὸ] Ἐθνο-φυλετισμὸ*, ποὺ χτύπησε τὴν πόρτα τῆς ἡδῆ ἀπὸ τὸν 19ο αἰ. (1870 καὶ ἐντεῦθεν), καθὼς ἔχει ἡ ἴδια, καὶ εἶναι σίγουρο αὐτό, τὶς θεολογικὲς προϋποθέσεις καὶ τὸν θεολογικὸ ἐξοπλισμὸ νὰ τὸ κάνει καί, οὐσιαστικά, τὸ ἀποφεύγει ἀπὸ τὴν στιγμή ποὺ τὸ ἀπέκλεισε συνοδικά.

- Αὐτὴ ἡ Πανορθόδοξη Σύνοδος, ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς διττῆς ἐκκίνησής της (Βατοπέδι 1930 καὶ Ρόδος 1961), φιλοδόξησε νὰ χτυπήσει ἓνα καὶ μοναδικὸ πρόβλημα στὴν ρίζα του, αὐτὸ ποὺ προσωπικὰ ἀποκαλῶ *Αὐτοκεφαλισμὸ*, δηλαδὴ τὴν παρεκτροπὴ καὶ διολίσθηση τοῦ Αὐτοκεφάλου. Τελικὰ, αὐτό, ὡς *αἴτιο*, μαζί μὲ τὰ *αἰτιατά* του (Αὐτόνομο-Δίπτυχα-Διασπορά), ὑπῆρξαν τὰ θέματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὄθησαν ἐπιτακτικὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐδῶ καὶ

90 χρόνια (1930-2016) να προετοιμάσει την φετινή Σύνοδο, βρίσκονται έξοστρακισμένα εκτός της Θεματολογίας της Συνόδου, αποστελλόμενα στην ουσία στις «Ελληνικές Καλένδες» και αναβαλλόμενα επ' άοριστον... Όποτε, μοιραία, η Σύνοδος θα ασχοληθεί με δευτερευούσης και ύποδεέστερης σημασίας παραμένοντα ζητήματα, *τά όποια από μόνα τους δέν θά γίνονταν ποτέ αίτία σύγκλησης της παρούσας Συνόδου*. Και τó άδυσώπητο έρώτημα πού τίθεται είναι, τί (θά) κάνει ή Όρθόδοξη Έκκλησία με αυτά τά έξοστρακισμένα ζητήματα πού την στροβιλίζουν και, όσο θά παραμένουν ανέγγιχτα, θά συνεχίσουν νά την στροβιλίζουν;

- Η «Διασπορά» δέν είναι δημιούργημα *ex nihilo*, ούτε έχει νά κάνει άφετηριακά με τίς πρόσφατες γεω-πολιτικές αλλαγές του 19ου και 20ου αϊ. και την άποσύνθεση της Όθωμανικής Αυτοκρατορίας. (Έξάλλου, ή Ρωσία δέν ήταν ποτέ ένταγμένη στην Όθωμανική Αυτοκρατορία και είναι αυτή πού θέτει σέ πρώτο πλάνο σήμερα, και καταστατικά [ΚΧ 1988 και 2000] τά προβλήματα στην «Διασπορά»). Η «Διασπορά» είναι άπότοκος, όχι της υιοθέτησης του Αυτοκεφάλου, αλλά του Έκκλησιαστικού Κουλτουραλισμού πού επικράτησε σέ σύνολη την Β΄ χιλιετία σέ όλο τόν χριστιανικό κόσμο, μόλυνε σύνολο τόν Έκκλησιακό βίο και άπλως, στην περίπτωση μας, οί έπελθοϋσες πρόσφατες γεωπολιτικές αλλαγές άποσύνθεσης της Όθωμανικής Αυτοκρατορίας και δημιουργίας τών Έθνικών Κρατών με τίς αντίστοιχες Έθνικές Διασπορές τους άνδειξαν τó πρόβλημα στους χώρους μας, όπως ακριβώς συνέβη με λίγο διαφορετικό αλλά αντίστοιχο τρόπο στους Ρωμαιοκαθολικούς και τούς Προτεστάντες. Έτσι, ό Έθνο-φυλετικός Αυτοκεφαλισμός για τούς Όρθοδόξους είναι τó άλλο όνομα του Έκκλησιαστικού Κουλτουραλισμού και ή γενεσιουργός αίτία και ό τροφοδότης του προβλήματος της «Διασποράς». Αυτός ό ίδιος διαβρώνει σέ μόνιμη βάση και άλλοτριώνει τó κανονικό σύστημα του Αυτοκεφάλου. Με άλλα λόγια, δέν ευθύνεται τó Αυτοκέφαλο για την «Διασπορά»· ό Έθνο-φυλετικός Αυτοκεφαλισμός είναι ό κύριος και πρωταρχικός υπεύθυνος, τόν όποιο καλείτο ή επικείμενη Άγία και Μεγάλη Σύνοδος νά αντιμετώπισει και νά επίλυσει όριστικά.

- Σχετικά με τó Αυτόνομο, όταν έκχωρείται σέ μία Αυτοκέφαλη Έκκλησία (Αυτοκέφαλη-Πατριαρχική Έκκλησία) τó άνυπόστατο κατά τά άλλα δικαίωμα νά έκχωρεί Αυτόνομα, εύκολα αυτό στην συνέχεια μπορεί νά μετατραπεί σέ αυτόδίκαιο και αυτόκλητο δικαίωμα νά έκχωρεί και Αυτοκέφαλα. Η άπόσταση πού χωρίζει τó Αυτόνομο από τó Αυτοκέφαλο δέν είναι μεγάλη... Και δέν μπορεί νά τεθεί καμία άσφαλιστική δικλειδα, όταν τó Αυτοκέφαλο και τó

Αὐτόνομο ἐπιτελοῦν τὴν ἴδια ἐκκλησιολογικὴ ἀποστολὴ καὶ τὸν ἴδιο σκοπὸ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτῆ, μόνον τὰ Πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα ἀπὸ τῆς συστάσεώς τους ἔχουν τὴν ἐκκλησιολογικὴ δυνατότητα ἐκχώρησης Αὐτοκεφάλου καὶ Αὐτονόμου. Ὅταν, ὁμως, ἐκδίδεται ἓνα κείμενο, ὅπως αὐτὸ τὸ προ-συνοδικὸ κείμενο «Περὶ Αὐτονόμου», σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο δίδεται ἡ δυνατότητα καὶ σὲ Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες καὶ σὲ Αὐτοκέφαλες-Πατριαρχικὲς Ἐκκλησίες νὰ ἐκχωροῦν Αὐτόνομα, τὴν στιγμὴ πού οἱ ἴδιες βρισκονται σὲ κατάσταση ἀνάγκης ἐπικύρωσης τοῦ Αὐτοκεφάλου τους ἀπὸ σύνολη τὴν Ἐκκλησία, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Πατριαρχείου Ρώμης (μὲ τὸ ὁποῖο βρισκόμαστε ἀκόμη σὲ διακοπὴ κοινωνίας [1054-2016]), τότε τὸ ζήτημα τοῦ κειμένου παραμένει εὐάλωτο, διάτρητο καὶ ἑτεροκεντριζόμενο. Ἄν καὶ τὸ τελευταῖο αὐτὸ ζήτημα εἶναι μεγάλο καὶ πολύπτυχο, θὰ πρέπει ὥστόσο νὰ ληφθεῖ συνοδικὰ ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ γεγονὸς τῆς μελλοντικῆς ἀποκατάστασης τῆς ἐκκλησιακῆς κοινωνίας μὲ τὴν Ρώμη, καθὼς τὸ ἐκεῖθεν Πατριαρχεῖο θὰ δικαιούται σαφῶς νὰ θέσει θέμα ἐκκλησιολογικῆς ὑπαρξῆς μόνον πέντε Πατριαρχείων καὶ μίας Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, μὲ τὸν βᾶσιμο ἰσχυρισμὸ ὅτι τὶς λοιπὲς νεοπαγεῖς Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες καὶ Αὐτοκέφαλες-Πατριαρχικὲς Ἐκκλησίες τὶς ἀγνοεῖ ἐκκλησιο-κανονικά, τὴν στιγμὴ μάλιστα πού, ὅταν τέθηκε στους κόλπους τοῦ ζήτημα Αὐτοδιάθεσης καὶ Αὐτοκεφαλίας τῶν Προτεσταντῶν (1517), ἐκεῖνο υἰοθέτησε τὴν ἀκριβῶς ἀντίθετη στάση, ἀρνούμενο τότε (16ος αἰ.), ἀπὸ τότε καὶ μέχρι σήμερα νὰ ἐκχωρεῖ Αὐτοκέφαλα. Τὸ παράδειγμα ἐδῶ εἶναι χαρακτηριστικό, γιὰ νὰ καταδειχθεῖ ὅτι ὑφίσταται στὴν ὑπόθεση αὐτῆ ἐκκλησιολογικὸ καὶ κανονικὸ βάθος, ὅτι εἶναι ζήτημα πολύπτυχο, γεγονὸς πού δὲν λήφθηκε ὑπ' ὄψιν καὶ δὲν μπορεῖ ἔτσι ἀπλᾶ μὲ τὶς προδιαγραφὰς αὐτοῦ τοῦ κειμένου νὰ τίθεται θέμα ἐκκλησιακῆς Αὐτονομίας μὲ μίαν χαλαρὴ ἐλευθερία. Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως ἀνέλαβε τὴν ἱστορικὴ ἐκκλησιο-κανονικὴ εὐθύνη, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ ὁμόλογό του Πατριαρχεῖο Ρώμης, καὶ ἐκχώρησε Αὐτοκέφαλα καὶ Αὐτόνομα στους κόλπους του. Μία συνοδικὴ ἀπόφαση οἰκουμενικῶν προδιαγραφῶν ἀπαιτεῖ ἀποκατάσταση σύνολης τῆς ἐκκλησιακῆς κοινωνίας καὶ δὲν μπορεῖ ἐπιμεριστικὰ νὰ ἀνατρέψει αὐτὰ πού παγιώθηκαν συνοδικὰ καὶ ἐκκλησιο-κανονικά στὴν Α' χιλιετία. Ἐπομένως, τὸ ἀποτέλεσμα πού θὰ προκύψει μελλοντικά ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ προ-συνοδικοῦ αὐτοῦ κειμένου θὰ εἶναι ἡ ἐπιδείνωση ἑνὸς προβλήματος καὶ ὄχι ἡ ἐπίλυσή του. Τέλος, ἡ πρόταση αὐτοῦ τοῦ κειμένου *Περὶ Αὐτονόμου* εἶναι πρόδηλα μίαν καινοτομία πού συνίσταται στὴν δυνατότητα ἐκχώρησης Αὐτονόμων καὶ ἀπὸ τὶς νεοπαγεῖς Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες καὶ Αὐτοκέφαλες-Πατριαρχικὲς Ἐκκλη-

σίες, ενώ από την Δ' Οικουμενική Σύνοδο (451) μέχρι σήμερα (2016) αυτό το εκκλησιολογικό δικαίωμα ανήκε στα πέντε Πρεσβυγενή Πατριαρχεία. Και η συγκριτική μελέτη των παράλληλων βίων των πέντε αυτών Πατριαρχείων με την μόνη Αυτόκεφαλη Έκκλησία Κύπρου (451-1589/93) μπορεί περσιτρανα να το καταδείξει: δέν θα μπορούσε ποτέ η Αυτόκεφαλη Έκκλησία της Κύπρου να προβεί σε ένεργεια έκχώρησης εκκλησιαακής Αυτόνομίας!...

• Πράγματι, μία Αυτόκεφαλη Έκκλησία, μία ισοδύναμη Έκκλησία, δέν μπορεί άποδεδειγμένα πλέον να ανακηρύξει μία άλλη ισοδύναμη Αυτόκεφαλη Έκκλησία. Για τον ίδιο λόγο, δέν μπορεί να ανακηρύξει και Αυτόνομο. Συνεπώς, άπομένουν τα πέντε Πρεσβυγενή Πατριαρχεία (Ρώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Άλεξανδρείας, Άντιοχείας και Ίεροσολύμων), τα όποια μόνα αυτά μπορούν να προβούν σε μία τέτοια αντίστοιχη εκκλησιο-κανονική ένεργεια. Άπο αυτά τα πέντε Πατριαρχεία, εκδήλωση ενδιαφέροντος Αυτόνομίας και Αυτόκεφαλίας εκδηλώθηκε πρώτα προς το Πατριαρχείο Ρώμης, όταν οι Διαμαρτυρόμενοι το ζήτησαν (πρβλ. το γνωστό αίτημα *cujus regio, ejus religio*), και εκείνο άρνήθηκε άρδη να προβεί σε μία τέτοια ή αντίστοιχη ένεργεια έκχώρησης. Ειρήσθω έν παρόδω, πώς έν τότε το Πατριαρχείο Ρώμης εκχωρούσε Αυτόκεφαλίες ή Αυτόνομίες στην Δυτική Εύρώπη και στους Προτεστάντες, δέν θα είχαμε το πρόβλημα αυτό του Έκκλησιαστικού Κομφεσιοναλισμού, που διαρκεί τώρα έδω και πέντε αιώνες (1517-2017)... Άκολουθεί ιστορικά το Πατριαρχείο ΚΠόλεως, το όποιο, στον ίδιο αιώνα (16ος αι.) ένήργησε στην άκριβώς αντίθετη κατεύθυνση και προοπτική άπο αυτήν του Πατριαρχείου Ρώμης (Αυτόκεφαλο Έκκλησίας της Ρωσίας - 1589), λαμβάνοντας ύπ' όφιν του τα σημεία των καιρών και την ύπαρχουσα ύπερχιλιετή πραγματικότητα έμπειρίας Έκκλησιαακής Αυτόκεφαλίας στην Κύπρο (431-1589), κάτι που λησμόνησε (;) ή Ρώμη στους πέντε αιώνες Διακοπής κοινωνίας (1054-1517 και έπέκεινα), ήτοι του κανονικού συστήματος του Αυτόκεφάλου, που παρέμενε ένεργό και γνωστό ήδη άπο την Α' χιλιετία (431-1517). Έτσι, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, άντι να άρνηθεί την εκκλησιαακή έτερότητα, την καταφάσκει εκχωρώντας Αυτόκεφαλα, για να άντιμετωπίσει το παράλληλο με την Δύση φαινόμενο, τον αναδυόμενο ήδη άπο τότε και άπο πριν Έκκλησιαστικό Έθνο-φυλετισμό (Άρχη των Έθνοτήτων - 12ος αι.) Έάν το Πατριαρχείο ΚΠόλεως προέβαινε στην ίδια άρνητική ένεργεια με το Πατριαρχείο Ρώμης, τότε θα είχε έμφανισθεί (και) στους κόλπους της Όρθόδοξης Έκκλησίας αντίστοιχο φαινόμενο Προτεσταντισμού και μάλιστα φαινόμενο Έθνο-φυλετικού Προτεσταντισμού!... Έκχώρησε τελικά Αυτόκεφαλα, με τον τρόπο αυτόν, καταφάσκοντας την Έκκλη-

σιακή ἑτερότητα καὶ καλώντας ταυτόχρονα σὲ Ἐκκλησιακὴ κοινωνία. Καὶ ἔτσι ἀποφεύχθηκε ἡ ἐκκλησιολογικὴ διάσπαση ποὺ ἐπιβιώνει μέχρι σήμερα στὸν δυτικὸ χριστιανικὸ κόσμο. Αὐτὸ εἶναι τὸ Αὐτοκέφαλο ποὺ περιέσωσε τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄχι ὁ προσφάτως ἐμφανισθεὶς Αὐτοκεφαλισμὸς, ποὺ ἀπειλεῖ νὰ διασπάσει, ὅπου ἐκδηλώνεται (χώροι «Διασπορᾶς», Ἑσθονία, Οὐκρανία, κ.λπ.), τὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Καὶ ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πραγμάτων ἱστορικὰ ὅτι εἶναι τὸ μόνο ποὺ προέβη σὲ μία ἀντίστοιχη ἐκκλησιο-κανονικὴ ἐνέργεια. Ὅντως, δίπλα στὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ρώμης, ποὺ δεδηλωμένα ἀρνήθηκε νὰ προβεῖ σὲ τέτοια ἐκχώρηση, καὶ δίπλα στὰ τρία Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς (Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων), ποὺ δὲν ἐνεργοποίησαν ποτὲ τέτοιο ἢ ἀνάλογο κανονικὸ σύστημα –γιατί δὲν χρειάστηκε ἐκ τῶν πραγμάτων μέχρι σήμερα νὰ ἐκχωρήσουν Αὐτοκέφαλα, παρ’ ὅλο ποὺ διαθέτουν ὑποστατικὰ αὐτὸ τὸ ἐκκλησιολογικὸ δικαίωμα–, τὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως εἶναι καὶ παραμένει τὸ μόνο Πατριαρχεῖο ποὺ ἐκχώρησε Αὐτοκέφαλα καὶ Αὐτόνομα. Ἐπομένως, τὸ πεδίο μελέτης τοῦ ζητήματος γίνεται πλέον ξεκάθαρο. Ἀπὸ τὰ πέντε Πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα, τὸ Πατριαρχεῖο Ρώμης ἀρνεῖται, τὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως ἐκχωρεῖ, καὶ τὰ τρία Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς δὲν ἐκχώρησαν, ἐπειδὴ δὲν χρειάστηκε νὰ προβοῦν σὲ μία τέτοια ἐκκλησιολογικὴ ἐνέργεια. Καὶ τὸ ἐρώτημα ποὺ προκύπτει εἶναι, γιατί νὰ τεθεῖ θέμα τέτοιου διακανονισμοῦ στὴν Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδο, ὅταν δὲν προέκυψε τέτοιο ζήτημα καὶ δὲν διαφαίνεται νὰ προκύπτει μεταξὺ τῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς καὶ στὴν ἐν γένει Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ. Μὲ ἄλλα λόγια, εἶναι πλέον πρόδηλο ὅτι ἀπὸ τὴν διαδικασίᾳ τῆς Αὐτονομίας ἀποκλείονται τὰ τρία Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ προαναφέρθηκαν, καὶ ἀποκλείεται καὶ τὸ Πατριαρχεῖο Ρώμης, τὸ ὁποῖο στὴν μεταμορφωτικὴ ἱστορικὴ του ἐμφάνισή (τόσο τὸ 1054-2006 ὅσο καὶ ἀπὸ 2006 καὶ ἐντεῦθεν...) παρουσιάζεται ὡς *Παγκόσμια μονο-Ἐκκλησία*, *μονοεκκλησιακὴ ὄντοτητα*, ποὺ σημαίνει ὅτι καὶ ἐκεῖνο ἀρνεῖται νὰ θέσει θέμα Αὐτονομίας καὶ Αὐτοκεφαλίας. Ἀπομένει τὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως, τὸ ὁποῖο αὐτὸ μόνο διατηρεῖ τὸ ἐκκλησιολογικὸ προνόμιο ἐνεργοποίησης καὶ ἐμπειρίας κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ β’ ἡμίσεος τῆς Β’ χιλιετίας (1589/93-1998) ἐκχώρησης Αὐτοκεφάλων καὶ Αὐτόνομων, καὶ εἶναι τὸ μόνο ποὺ τὰ διατηρεῖ ἐνεργὰ τόσο στοὺς ἐδαφικοὺς κόλπους του ὅσο καὶ συνωδὰ τοῦ κανόνα 28/Δ’ (πρὸβλ. Αὐτόνομη Ἐκκλησία τῆς Φιλανδίας). Ποιὸς ὁ λόγος, λοιπόν, νὰ τεθεῖ ζήτημα γιὰ τὶς λοιπὲς νεοπαγεῖς Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες καὶ Αὐτοκέφαλες-Πατριαρχικὲς Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐκκλησιο-κανονικὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἔχουν κάποιο

ἀντίστοιχο ἐκκλησιολογικό δικαίωμα; Συνεπῶς, δὲν τίθεται κἂν θέμα Αὐτονομίας γιὰ τὶς Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες καὶ τὶς Αὐτοκέφαλες-Πατριαρχικὲς Ἐκκλησίες, ὄχι μόνον γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἐκτέθηκαν παραπάνω, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἔδαφος αὐτῶν τῶν Ἐκκλησιῶν παραμένει προ-δικαιοδοσιακὸ ἔδαφος τοῦ Πατριαρχείου ΚΠόλεως. Δὲν τίθεται, ἐπίσης, ζήτημα Αὐτονομίας, γιὰ τὸ ποιὸς τὸ ἐκχωρεῖ καὶ μὲ ποιά συνοδική διαδικασία, καθὼς αὐτὸ ἐνεργοποιήθηκε καὶ παραμένει ἐνεργὸ στὸς κόλπους τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Πρεσβυγενοῦς Πατριαρχείου καὶ πουθενὰ ἄλλοῦ. Ὅταν, ὅμως, ἔχει ἀποκλεισθεῖ ἀπὸ τὰ 10 θέματα τῆς Συνόδου τὸ Αὐτοκέφαλο, ἀλλὰ παραμένει τὸ Αὐτόνομο ὡς ἀντίστοιχη δυνατότητα ἐκχώρησής του καὶ ἀπὸ ἄλλες κατὰ τόπους Ἐκκλησίες ἐκτὸς τῶν πέντε Πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων, τότε ἔχουμε ἀνατροπὴ τῆς κανονικῆς τάξης καὶ ἀνοίγει ὁ ἄσκος τοῦ Αἰόλου γιὰ αὐτονομικὲς ἐνεργοποιήσεις καὶ διεκδικήσεις σὲ ὑποτιθέμενες γκρίζες ἐδαφικὲς ζώνες ἐκ μέρους τῶν Αὐτοκεφάλων ἐκείνων Ἐκκλησιῶν ποὺ φέρουν τὸ σχῆμα Πατριαρχείου ψιλῶ τῷ τίτλῳ. Αὐτό, ὅμως, θὰ προκαλέσει τεράστια «σύγχυση Ἐκκλησιῶν» (πρβλ. κανόνα 2/Β'), τόσο στὰ κανονικὰ ἐκκλησιακὰ ἐδάφη (πρβλ. Ἑσθονία, Οὐκρανία, κ.λπ.) ὅσο καὶ στὸς χώρους τῆς «Διασπορᾶς», μὲ ἀπρόβλεπτες συνέπειες. Ἀνακεφαλαιώνοντας τὴν πτυχή αὐτή, μὲ τὰ μέχρι τώρα δεδομένα καὶ μὲ τὰ ὅσα προκύπτουν κατὰ τὸ γε νῦν ἔχον, δὲν τίθεται θέμα Αὐτοκεφαλίας καὶ Αὐτονομίας σὲ καμμία ἄλλη κατὰ τόπον Ἐκκλησία, ἐκτὸς τοῦ ἱστορικοῦ ἐδαφικοῦ εὗρους τοῦ Πατριαρχείου ΚΠόλεως. Καὶ ἄρα παρέλκει μία τέτοια συζήτηση. Ἐάν, ὅμως, τὸ κείμενο παραμένει καὶ ἐγκριθεῖ ἀπὸ τὴν Πανορθόδοξη Σύνοδο, ὡς αὐτὸ ἔχει, τότε κάποιες Αὐτοκέφαλες-Πατριαρχικὲς Ἐκκλησίες, ἀμέσως μετὰ, θὰ ἀρχίσουν τὸν χορὸ τῶν ἐκχωρήσεων ἀντι-ἐκκλησιολογικὰ καὶ ἀντι-κανονικὰ τόσο ἐντὸς ὅσο καὶ ἐκτὸς τῶν ἐδαφικῶν ὁρίων τους καὶ στὸς ἐπονομαζόμενους χώρους τῆς «Διασπορᾶς», προκαλώντας τέτοια ἐκκλησιακὴ σύγχυση, ποὺ δὲν θὰ μπορέσουμε ποτὲ νὰ τὴν διαχειρισθοῦμε ἐκκλησιο-κανονικὰ, ὅπως δὲν μπορεῖ ἤδη ἡ Ρωμαιο-καθολικὴ Ἐκκλησία νὰ πράξει ἀντίστοιχα σὲ ἕναν δεδομένο τόπο, εἰδικὰ ἀπὸ τότε ποὺ τέθηκαν σὲ ἐνεργὸ ἐφαρμογὴ οἱ δύο νέοι ἀλληλο-συνεδαφικοὶ Κώδικες τῆς Κανονικοῦ Δικαίου (1983 καὶ 1990) καὶ ὅπως ἀδυνατοῦν πλέον ἀνεπιστρεπτί καὶ οἱ Προτεστάντες...

• Σχετικὰ δὲ μὲ τὰ Δίπτυχα, εἶναι γνωστὸ σὲ ὅλους ποιά ἦταν τὰ Δίπτυχα τῆς Α' χιλιετίας καὶ ποιά ἡ διπτυχο-κατάταξή τους (Πατριαρχεῖα 1-Ρώμης, 2-Κωνσταντινουπόλεως, 3-Ἀλεξανδρείας, 4-Ἀντιοχείας καὶ 5-Ἱεροσολύμων, καὶ 6-Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία Κύπρου). Τὰ Δίπτυχα τῆς Β' χιλιετίας αὐξάνουν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνακήρυξη τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Αὐτοκε-

φάλων-Πατριαρχικῶν Ἐκκλησιῶν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως (1589/93-1998). Ἐπομένως, ἡ Μητέρα-Ἐκκλησία, ἡ μάνα ποὺ γεννᾷ στὴν Ἱστορία τὰ παιδιά, αὐτὴ μόνη γνωρίζει καὶ αὐτὴ μόνη ὀρίζει τὴν σειρὰ μὲ τὴν ὁποία θὰ μνημονεύονται καὶ θὰ ἀποδίδονται τὰ πρεσβεία τιμῆς στὴν ἐκκλησιακὴ τάξη. Κατὰ συνέπεια, αὐτὴ θὰ συγκροτήσῃ καὶ τὰ Δίπτυχα μὲ ἱστορικὰ κριτήρια «ἐκκλησιολογικῆς γέννας» καὶ ὄχι τὰ παιδιά, οἱ θυγατέρες Ἐκκλησίες, ποὺ πιθανῶς καὶ νὰ διαφιλονεικοῦν γιὰ τὸ ποιά προηγείται στὴν πρωτοκαθεδρία... Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔχουμε καὶ ἓνα δεῦτερο στοιχεῖο. *Οἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίες τῶν Διπτύχων τῆς Β΄ χιλιετίας ἔρχονται νὰ προστεθοῦν στὰ Δίπτυχα τῆς Α΄ χιλιετίας.* Ἄρα, ἡ 6η θέση ἀνήκει στὴν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Κύπρου καὶ μετὰ ἔπονται οἱ *Αὐτοκέφαλες-Πατριαρχικῆς Ἐκκλησίας* (Αὐτοκέφαλες μὲ ψιλὸ τιμητικὸ πατριαρχικὸ τίτλο), ἔπειτα ἀκολουθοῦν οἱ *Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες* καὶ μετὰ ἔπονται, ὅπως ὅποτε οἱ *Αὐτόνομες Ἐκκλησίες* – καὶ ὄχι ὅπως συμβαίνει σήμερα, ποὺ αὐτὲς δὲν μνημονεύονται καθόλου. Ἄλλιῶς, τί ἔννοια ἔχει τὸ προετοιμαζόμενο συνοδικὰ κείμενο «Περὶ Αὐτονομίας»; Θὰ συσταθοῦν κατὰ τόπους Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες τελικὰ δὲν θὰ μνημονεύονται στὰ Ἐκκλησιακὰ Δίπτυχα;

• Στὸ σημεῖο αὐτὸ χρειάζεται καὶ μία ἐπισημάνση καὶ μία διατύπωση, ἃς ἐπιτραπεῖ, ἀγωνίας. Τὸ δικαίωμα ἐκχώρησης τοῦ *Αὐτοκεφάλου* καὶ τοῦ *Αὐτόνομου* ἀνήκει, ὅπως προαναφέρθηκε, στὰ πέντε Πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα, καὶ ἀπὸ αὐτὰ μόνον τὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως ἦταν αὐτὸ ποὺ ἄσκησε τὸ δικαίωμα αὐτὸ καὶ ἐνεργοποίησε τὸ ἀντίστοιχο κανονικὸ σύστημα. Μὲ τὸ τελικὸ κείμενο «Περὶ Αὐτονομίας», ὅπως εἶναι διατυπωμένο (ἀδιάκριτη χρῆση τῶν δύο διαφορετικῶν πραγματικότητων τῆς «Τοπικῆς» καὶ τῆς «κατὰ τόπον» Ἐκκλησίας, καί, κυρίως, ἐκχώρηση αὐτονομικῶν δικαιωμάτων σὲ ὁμοίοβαθμες Ἐκκλησίες) θὰ ἐκχωρηθοῦν δικαιώματα σὲ νεοπαγεῖς Αὐτοκέφαλες καὶ Αὐτοκέφαλες-Πατριαρχικῆς Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες εἶναι πλέον σαφὲς ὅτι δὲν ἔχουν ἐξ ὀρισμοῦ τέτοιο κανονικὸ δικαίωμα καὶ θὰ ἐδραιωθεῖ τότε ὁ *Αὐτοκεφαλισμὸς* ἔτι καὶ ἔτι... Αὐτὸ σημαίνει, ἐὰν τὰ πράγματα ἔχουν ἔτσι, ὅτι ὁ μεγάλος χαμένος στὴν Σύνοδο αὐτὴ θὰ εἶναι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, διότι, ἀποκόπτοντας τὰ δύο αἰτιατὰ ἀπὸ τὸ αἴτιο (*Αὐτοκεφαλισμὸς*) ποὺ τὰ προκαλεῖ καὶ αὐτονομώντας τα, σχετικοποιεῖται στὰ ἐξω-ἐκκλησιακὰ ἐδάφη («*Διασπορά*») ἡ συνοδικὴ ἐντολὴ τῆς Χαλκηδόνας (κανόνας 28/Δ΄), ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, καὶ χάνει τὸ ἴδιο σὲ ὑποστατικὴ αὐθεντία. Ἄλλο εἶναι νὰ προσφέρεις ἐδάφη ἀπὸ τὸ ἔδαφός σου γιὰ τὴν σύσταση μίας κατὰ τόπον Ἐκκλησίας (αὐτὸ εἶναι τὰ *νεοπαγῆ Αὐτοκέφαλα*) καὶ ἄλλο εἶναι νὰ ἐκχωρεῖς ἐκκλησιο-κανονικὰ

δικαιώματα (αυτό είναι η *έκχώρηση Αυτόνομιων στα Αυτόκεφαλα*) πού, *μέχρι σήμερα*, σου ανήκουν έξ' όρισμοῦ ιστορικά, ἐκκλησιολογικά καὶ κανονικά. Καὶ ἀκόμη, ἡ τελικὴ ἐπιλογή τῶν ἀποφάσεων στὴν καταληκτικὴ ψηφοφορία μὲ ψηφο μόνον τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν (μία ψηφος ἀνὰ κατὰ τόπον Ἐκκλησία) καὶ ὄχι τῶν ἐπισκόπων τους (ἢ τοῦ συνόλου τῶν συμμετεχόντων ἐπισκόπων στὴν Σύνοδο) παραπέμπει σὲ *Αὐτοκεφαλισμό...*, παρὰ σὲ λειτουργία *κοινωνίας τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν*, ὅποτε ἡ νεοφανὴς αὐτὴ ἐπιλογή ἐπικυρώνει καὶ καταφάσκει περίττονα, ἐπεκτατικὰ καὶ *mutatis mutandis* καὶ τὸ καθεστῶς τῶν ἀλληλεπικαλυπτόμενων ἐθνο-ἐκκλησιαστικῶν «Διασπορῶν».

- Ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ *Αὐτοκεφαλισμοῦ* καὶ ἡ ὀριστικὴ ἐπίλυσή του στὴν παρούσα Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδο τοῦ 2016 θὰ ἀποτελοῦσε ἓνα μοναδικὸ γεγονός χιλιετίας καὶ θὰ ἀνῆκε στὶς μεγάλες στιγμὲς τῆς ἱστορίας τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, καθὼς θὰ ἀποτελοῦσε ὀρόσημο καὶ ἀστέρα σελασφόρο στὴν ὑπερνίκηση τοῦ *Ἐκκλησιαστικοῦ Κουλτουραλισμοῦ* στὸν χῶρο τῆς Ἐκκλησίας (σὲ σχέση καὶ μὲ τίς ἄλλες χριστιανικὲς Ἐκκλησίες), ἦτοι τὴν στιγμὴ θριάμβου τῆς Αὐτοκεφαλίας καὶ τὴν ὑπερνίκηση τοῦ μεταπράτη τῆς, τοῦ *Αὐτοκεφαλισμοῦ*. Αὐτὴ, ὅμως, ἡ εὐκαιρία χάθηκε γιὰ ἐτούτῃ τὴν Πανορθόδοξῃ Σύνοδο καὶ δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ εἶναι τὸ μοναδικὸ καὶ ἀποκλειστικὸ θέμα τῆς ἐπομένης ἀπὸ αὐτὴν Συνόδου. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ, εὐχόμεστε ὅλοι νὰ γίνῃ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος, ἔστω καὶ μὲ τὴν δευτερεύουσα θεματικὴ τῶν ἐναπομεινάντων 6 ζητημάτων. Καὶ τὴν ἐπομένη τῆς ὀλοκλήρωσης αὐτῆς τῆς Συνόδου, ἡ Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ νὰ ἐπιδοθεῖ σὲ ἓναν νέο ἀγῶνα σύγκλησης νέας Συνόδου μὲ σχετικὴ θεολογικὴ καὶ ἀνάλογη ἐκκλησιο-κανονικὴ προετοιμασία καὶ μὲ μοναδικὸ θέμα τὸ *Αὐτοκέφαλο* καὶ τὴν ἐκκλησιο-κανονικὴ του ἀπόκλιση, τὸν *Αὐτοκεφαλισμό*.

- Ἡ «*Διασπορά*» καὶ τὸ *Αὐτόνομο*, μὲ τὸν τρόπο πού πορεύονται πρὸς τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδο τόσο *κειμενικά* ὅσο καί, ὡς *αἰτιατὰ* ἀμφοτέρω, αὐτονομημένα καὶ ἀποκομμένα ἀπὸ τὸ *αἷτιό* τους, σχετικοποιοῦν τὴν ἰσχύ καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ 28/Δ' καὶ διασποῦν ἐξ' ὀρισμοῦ τὴν ἐνότητα τῆς 7ης Ἐκκλησιακῆς δικαιοδοσίας τῆς ἀσκούμενης ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, τὸ ὁποῖο δὲν θὰ ἔχει μόνον ἐκεῖνο δικαιοδοσιακὲς ἀπώλειες μὲ πρόκληση σὲ ὅλους ἐκκλησιακῶν συγχύσεων, ἀλλὰ καὶ ἀνατροπὴ τῆς ὀραματιζόμενης ἀπὸ τὴν Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδο κανονικῆς τάξεως. Γιὰ αὐτὸ καὶ τὸ Πατριαρχεῖο καλεῖται νὰ γίνῃ αὐτὸ πού δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ εἶναι..., ἔστω καὶ ἐὰν οἱ συνθήκες τῆς ἱστορίας ἀλλάξαν τὴν φαινομενολογία τῶν ἱστορικῶν δεδομένων καὶ δρώμενων...

• Τέλος, ὁ Πολιτισμὸς καὶ ἡ κυρίαρχη στὴν ἐποχὴ μας στατική πολιτιστικὴ ταυτότητα (Κουλτουραλισμὸς), ὡς ἐκτόπισμα τῆς Ἀποκεκαλυμμένης πίστεως καὶ ἀλήθειας, καὶ ὁ Κομφεσιοναλισμὸς (Ὁμολογιασμός), ὡς συρρίκνωση τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι αὐτὰ ποὺ διάβρωσαν τὴν Ἐκκλησία σὲ ὅλη τὴν διάρκεια τῆς Β' χιλιετίας μέχρι σήμερα, παρ' ὅλο ποὺ Ὁρθόδοξοι Θεολόγοι σήμερα ἐπιμένουν νὰ ὑποστηρίζουν τὴν ἄποψη γιὰ Ὁρθόδοξο Πολιτισμὸ καὶ Ὁρθόδοξη Ὁμολογία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας (παρ' ὅλο ποὺ ἡ Ἐκκλησία ὡς Ὁμολογία εἶναι γέννημα τῆς Χριστιανικῆς Δύσεως καὶ δὲν ἀγγίζει ὑποστατικά καὶ θεολογικά τὴν Ὁρθόδοξη Ἀνατολή), χωρὶς νὰ ἀντιλαμβάνονται ὅτι συμβάλλουν στὴν ὀλοένα αὐξανόμενη διάβρωση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἐκκλησιολογίας τῆς. Αὐτό, ὅμως, εἶναι ἓνα ἄλλο ζήτημα καὶ γιὰ μίαν ἄλλη χρονικὴ στιγμή...

Συμπεράσματα

Εὐκόλα μπορεῖ νὰ διαπιστωθεῖ μίαν κάποια ἔκπτωση στὴν καταλεχθεῖσα Θεματολογία τῆς Πανορθόδοξης Συνόδου. Ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν θεμάτων στὰ 2/3 ἀπὸ τὰ ἀρχικῶς δέκα (10) προβλεπόμενα μετέτρεψε τὶς προσδοκίες τοῦ Ἐκκλησιακοῦ Σώματος σὲ ἐλπίδες... Αὐτὴ ἡ Σύνοδος θὰ ἀποτελέσει τελικὰ τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ ξεκίνημα γιὰ μίαν «συν-οδική» δραστηριότητα ἐπεξεργασίας καὶ προβληματισμοῦ γιὰ μίαν Β' Πανορθόδοξη Σύνοδο ποὺ θὰ εἶναι σὲ θέση νὰ πλήξει τὸ τόσο διάχυτο ἐκκλησιο-κανονικὸ πρόβλημα τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Κουλτουραλισμοῦ μὲ ἐκφραστὴ του τὸν Αὐτοκεφαλισμό, καὶ τὰ ἐκκλησιολογικά καὶ κανονικά παρεπόμενά του στὴν ρίζα του.

Ὁ ὑποφαινόμενος ἀσχολήθηκε προσωπικά –ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ αὐτὴ ἡ παράθεση– 30 χρόνια τώρα (1987-2016) καὶ μὲ τὰ τέσσερα πρῶτα θέματα τῆς Πανορθόδοξης Συνόδου (Διασπορά-Αὐτοκέφαλο-Αὐτόνομο-Δίπτυχα) καὶ ἐμβάθυνε πολὺπλευρα σὲ αὐτά, καθὼς ἀπετέλεσαν τὰ κύρια μελετήματα τῶν κανονικῶν ἐνασχολήσεών του (μὲ 11 μονογραφίες² καὶ 40 συνολικά ad hoc ἄρ-

2. 1. *L'Église orthodoxe de Grèce en tant qu'autocéphale dans le cadre politique de l'époque néo-hellénique (1821-1989) - Approche "nomocanonique"* [*Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὡς Αὐτοκέφαλη στὸ πολιτικὸ πλαίσιο τῆς νεοελληνικῆς ἐποχῆς (1821-1989) - Νομοκανονικὴ προσέγγιση*], (Διπλωματικὴ ἐργασία), Παρίσι, ὑποβληθεῖσα στὴν Νομικὴ Σχολὴ Jean Monnet τοῦ Πανεπιστημίου Paris XI καὶ στὴν Σχολὴ Κανονικοῦ Δικαίου τοῦ Καθολικοῦ Ἰνστιτούτου Παρισίων, 1989, 200-LXXII σελ., 2. *Le Patriarcat œcuménique de Constantinople, les Églises autocéphales orthodoxes de Chypre et de Grèce, et la Politeia monastique du Mont Athos dans*

θρα³ και κείμενα⁴ (στη σελ. 159), και ἄς μὴ ἐκληφθεῖ αὐτὸ ὡς αὐτοαναφορικότητα) και ἡ ἔρευνα κατέληξε στὸ ἀβίαστο συμπέρασμα ὅτι αὐτὰ τὰ θέματα, πού ἐμφανί-

l'Europe unie-Approche nomocanonique [Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ΚΠόλεως, οἱ Ὁρθόδοξες Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες Κύπρου και Ἑλλάδος, και ἡ Μοναστική Πολιτεία τοῦ Ἁγίου Ὁρους στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη - Νομοκανονική προσέγγιση], ἐναίσιμη διδακτορική διατριβὴ στὸ Δίκαιο και στὸ Κανονικὸ Δίκαιο, ὑποβληθεῖσα στὴν Νομικὴ Σχολὴ Jean Monnet τοῦ Πανεπιστημίου Paris XI και στὴν Σχολὴ Κανονικοῦ Δικαίου τοῦ Καθολικοῦ Ἰνστιτούτου Παρισίων, 3 τόμ., Παρίσι, 26 Μαρτίου 1994, 974 [κείμενο] και 650 [παραρτήματα] σελ. (Ἐπίσης, ἡ διδακτορική διατριβὴ ἐκδόθηκε, σὲ 3 τόμους καθὼς και σὲ μικροφίλμς, σὲ φωτοτυπικὴ ἀνάπτυξη ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Ἐργαστήριο Ἀναδημοσίευσης Διατριβῶν τῆς Γαλλίας, Λίλλη 1994), 3. *Le Patriarcat œcuménique de Constantinople (y compris la Politeia monastique du Mont Athos) dans l'Europe unie (Approche nomocanonique)* (Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως (συμπεριλαμβανομένης και τῆς Μοναστικῆς Πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὁρους) στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη (Νομοκανονική προσέγγιση)), Θεσσαλονίκη - Κατερίνη, ἔκδ. Ἐπέκταση (σειρὰ “Νομοκανονική Βιβλιοθήκη”, ἀρ. 1), 1998, 941 σελ., 4. *L'Église autocéphale de Chypre dans l'Europe unie (Approche nomocanonique)* (Ἡ Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Κύπρου στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη (Νομοκανονική προσέγγιση)), Θεσσαλονίκη - Κατερίνη, ἔκδ. Ἐπέκταση (σειρὰ “Νομοκανονική Βιβλιοθήκη”, ἀρ. 2), 1998, 337 σελ., 5. *L'Église de Grèce dans l'Europe unie (Approche nomocanonique)* (Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη (Νομοκανονική προσέγγιση)), Θεσσαλονίκη - Κατερίνη, ἔκδ. Ἐπέκταση (σειρὰ “Νομοκανονική Βιβλιοθήκη”, ἀρ. 3), 1998, 1001 σελ., 6. *Essai de bibliographie (ad hoc) pour l'étude des questions de l'Autocéphalie, de l'Autonomie et de la Diaspora (Contribution bibliographique à l'étude des questions - Essai préliminaire)* (Δοκίμιο Βιβλιογραφίας (ad hoc) γιὰ τὴν μελέτη τῶν ζητημάτων τοῦ Αὐτοκεφάλου, τοῦ Αὐτονόμου και τῆς Διασπορᾶς (Βιβλιογραφικὴ συμβολὴ στὴν μελέτη τῶν ζητημάτων - Προκαταρκτικὴ παρουσίαση), Θεσσαλονίκη - Κατερίνη, ἔκδ. Ἐπέκταση (σειρὰ “Νομοκανονική Βιβλιοθήκη”, ἀρ. 7), 2000, 105 σελ., 7. *The Autonomous Orthodox Church of Estonia/L'Église autonome orthodoxe d'Estonie (Approche historique et nomocanonique)* (Ἡ Αὐτόνομη Ἐκκλησία τῆς Ἑσθονίας (Ἱστορικὴ και Νομοκανονική προσέγγιση)), Θεσσαλονίκη - Κατερίνη, ἔκδ. Ἐπέκταση (σειρὰ “Νομοκανονική Βιβλιοθήκη”, ἀρ. 11), 2002, 460 σελ. (Συνέκδοση), 8. *Essais d'Économie canonique. Esquisse d'introduction à la Théologie canonique* (Δοκίμια Κανονικῆς Οἰκονομίας. Σχεδιάγραμμα Εἰσαγωγῆς στὴν Κανονικὴ Θεολογία), Παρίσι, ἔκδ. τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἁγίου Σεργίου Παρισίων (σειρὰ “Θεολογικὴ Ἐκπαίδευση δι' Ἀλληλογραφίας” - FTC 2), 2005, 325 σελ. (Ἐγχειρίδιο γιὰ τοὺς φοιτητές), 9. *Κανονικὰ ἄμορφα (Δοκίμια Κανονικῆς Οἰκονομίας)*, Θεσσαλονίκη - Κατερίνη, ἔκδ. Ἐπέκταση (σειρὰ “Νομοκανονική Βιβλιοθήκη”, ἀρ. 19), 2006, 318 σελ., 10. *Πολιτεία Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία και Θρησκευάματα στὴν Ἑλλάδα*, Θεσσαλονίκη - Κατερίνη, ἔκδ. Ἐπέκταση (σειρὰ “Νομοκανονική Βιβλιοθήκη”, ἀρ. 16), 2006, 462 σελ. (Συνέκδοση), 11. *State, Orthodox Church and Religions in Greece*, Θεσσαλονίκη - Κατερίνη, ἔκδ. Ἐπέκταση (σειρὰ “Νομοκανονική Βιβλιοθήκη”, ἀρ. 17), 2008, 452 σελ. (Συνέκδοση).

3. 1. [CV 5]. “Les différentes modalités canoniques d'exercice de la juridiction du Patriarcat œcuménique de Constantinople” [Οἱ διάφορες κανονικὲς ιδιότητες ἀσκήσεως τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως], ἐν *Istina* [Παρίσι], τ. 40, τεύχ. 4

ζονται ὡς τέσσερα, εἶναι τελικὰ ἓνα πρόβλημα μὲ δύο μορφές: τὴν μορφή τοῦ αἰτίου (Αὐτοκέφαλο) καὶ τὴν μορφή τοῦ αἰτιατοῦ (Αὐτόνομο-Δίπτυχα-Διασπορά). Ἡ ἀλόγιστη αὐτὴ διάσπαση τῶν θεμάτων πρὸς ἐξέταση στὴν Σύνοδο

(1995), σελ. 369-385. Τὸ ἴδιο, ἐν *Témoignage et pensée orthodoxes/Ὁρθόδοξος Μαρτυρία καὶ Σκέψις*, τ. 11-12 (3-4/1999), σελ. 22-35 (δίγλωσσο), ἐν *Le Messager Orthodoxe*, τεύχ. 141 (II/2004), σελ. 42-72, ἐν *The Messenger* [Λονδῖνο], τεύχ. 9 (2/2009), σελ. 29-53 (στὰ ἀγγλικά), ἐν Archim. Grigorios D. ΠΑΡΑΘΩΜΑΣ, *Essais de Droit canonique orthodoxe* (Δοκίμια Ὁρθοδόξου Κανονικοῦ Δικαίου), Φλωρεντία, Università degli Studi di Firenze/Facoltà di Scienze Politiche “Cesare Alfieri” (σειρὰ “Seminario di Storia delle istituzioni religiose e relazioni tra Stato e Chiesa-Reprint Series”, ἀρ. 38), 2005, κεφ. IV, σελ. 77-114, καὶ ἐν Ἀρχιμ. Γρηγορίου Δ. ΠΑΠΑΘΩΜΑ, *Κανονικὰ ἄμορφα (Δοκίμια Κανονικῆς Οἰκονομίας)*, Θεσσαλονίκη - Κατερίνη, ἔκδ. Ἐπέκταση (σειρὰ “Νομοκανονικὴ Βιβλιοθήκη”, ἀρ. 19), 2006, κεφ. V, σελ. 175-229. 2. [CV 7]. *L’Orthodoxie et l’Europe. Pour une communion européenne des altérités nationales* [“Ὁρθοδοξία καὶ Εὐρώπη. Γιὰ μία εὐρωπαϊκὴ κοινωνία τῶν ἐθνικῶν ἐτεροτήτων”], ἐν *La Pensée orthodoxe* [Παρίσι], τ. xviii/6 (1998), σελ. 115-137. 3. [CV 9]. “Sources et bibliographie (*ad hoc*) concernant la question de l’*Autocephalie* et de l’*Autonomie* (Contribution bibliographique à l’étude de la question-Essai préliminaire)” [“Πηγές καὶ βιβλιογραφία (*ad hoc*) ἀφορῶσα στὸ ζήτημα τοῦ *Αὐτοκεφάλου* καὶ τοῦ *Αὐτόνομου* (Βιβλιογραφικὴ συμβολὴ στὴν μελέτη τοῦ ζητήματος - Προκαταρκτικὴ παρουσίαση)”, ἐν *Θεολογία*, τ. 69, τεύχ. 4 (1998), σελ. 772-797. 4. [CV 11]. “Essai de bibliographie (*ad hoc*) pour l’étude de la question de la *Diaspora* (Contribution bibliographique à l’étude de la question-Essai préliminaire)” [“Δοκίμιο Βιβλιογραφίας (*ad hoc*) γιὰ τὴν μελέτη τοῦ ζητήματος τῆς *Διασπορᾶς* (Βιβλιογραφικὴ συμβολὴ στὴν μελέτη τοῦ ζητήματος - Προκαταρκτικὴ παρουσίαση)”, ἐν ΒΕΛΛΑ, *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα* τῆς Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Βελῶς Ἰωαννίνων, τ. 1 (2001), σελ. 175-200. 5. [CV 12]. “Pays Membre de l’U. E.: GRÈCE (Textes législatifs en matière ecclésiastique de droit ecclésiastique européen)” [“Ἑλλάδα (Νομοθετικὰ κείμενα Εὐρωπαϊκοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου)”, ἐν EUROPEAN CONSORTIUM FOR CHURCH AND STATE RESEARCH/Salvatore BERLINGO (ὑπὸ τὴν δι-εὐθυνσή του), *Code Européen. Droit et Religions* (Εὐρωπαϊκὸς Κώδικας. Δίκαιο καὶ Θρησκείες), τ. I, U. E. - *Les Pays de la Méditerranée* [E. Ἔ. - *Οἱ χῶρες τῆς Μεσογείου*], Μιλᾶνο, ἔκδ. Dott. A. Giuffrè Editore, 2001, σελ. 283-367. 6. [CV 15]. “Ἑλλαδικὴ *Αὐτοκεφαλία* καὶ Εὐρωπαϊκὴ Ὁλοκλήρωση. Μία προϋποθετικὴ σχέση ἐπαναγωγῆς τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συστήματος”, ἐν *Ἀναλόγιον* [Κοζάνη], τεύχ. 1 (2001), σελ. 95-102, καὶ ἐν ΣΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΜΑΣ (Συλλογικὸς Τόμος), Ἀθήνα, ἔκδ. Ἀρχονταρίκι, 2014, σελ. 133-141. 7. [CV 16]. “La dialectique entre “*nation étatique*” et “*autocéphalie ecclésiastique*”” [“Ἡ διαλεκτικὴ μεταξὺ “*κρατικοῦ ἔθνους*” καὶ “*ἐκκλησιακῆς αὐτοκεφαλίας*””], ἐν *L’Année canonique* [Παρίσι], τ. 43 (2001), σελ. 75-92, καὶ ἐν Ἀρχιμ. Γρηγορίου Δ. ΠΑΠΑΘΩΜΑ, *Essais de Droit canonique orthodoxe* [Δοκίμια Ὁρθοδόξου Κανονικοῦ Δικαίου], Φλωρεντία, Università degli Studi di Firenze/Facoltà di Scienze Politiche “Cesare Alfieri” (σειρὰ “Seminario di Storia delle istituzioni religiose e relazioni tra Stato e Chiesa-Reprint Series”, ἀρ. 38), 2005, κεφ. I, σελ. 5-24. 8. [CV 18]. “Κεφ. 4: Ὁ ρόλος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας”, ἐν 2η Θεματικὴ Ἐνότητα: *Ἡ Ὁρθοδοξία στὸν 20ὸ καὶ 21ο αἰῶνα*, τ. 3: *Ἡ ἐνότητα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας*, Ἀθήνα - Πάτρα, Ἐλληνικὸ Ἀνοικτὸ Πανεπιστήμιο/Μεταπτυχιακὸ Πρόγραμμα Σπουδῶν στὴν Ὁρ-

σὲ δύο κατηγορίες, τὰ ἐξετασθησόμενα (Αὐτόνομο-«Διασπορά») καὶ τὰ ἀποκλεισθέντα (Αὐτοκέφαλο-Δίπτυχα), ἐκτιμᾶται ὅτι θὰ δημιουργήσει μελλοντικῶς πολλαπλὰ προβλήματα, προ-εικονιζόμενα καὶ ἀπροσδιόριστα. Ὁ βα-

θοδοξία, 2001, σελ. 117-159. 9. [CV 22]. “Face au concept d’*Église nationale*”, la réponse canonique orthodoxe: *l’Église autocéphale* (Les carences ecclésiologiques au sein de l’*Église nationale* et les “faiblesses” dans la réception de l’*Église autocéphale*)” [“Ἡ ὀρθόδοξη διαχρονικὴ ἀντιπρόταση στὴν ἔννοια τῆς “Ἐθνικῆς Ἐκκλησίας”: ἡ Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία (Οἱ ἐκκλησιολογικὲς ἔνδεις τῆς Ἐθνικῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ “ἀδυναμίες” ἀποδοχῆς τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας)”, ἐν *L’Année canonique* [Παρίσι], τ. 45 (2003), σελ. 149-170, καὶ ἐν Ἀρχιμ. Γρηγορίου Δ. ΠΑΠΑΘΩΜΑ, *Essais de Droit canonique orthodoxe* [Δοκίμια Ὁρθοδόξου Κανονικοῦ Δικαίου], Φλωρεντία, Università degli Studi di Firenze/Facoltà di Scienze Politiche “Cesare Alfieri” (σειρὰ “Seminario di Storia delle istituzioni religiose e relazioni tra Stato e Chiesa-Reprint Series”, ἀρ. 38), 2005, κεφ. III, σελ. 51-76. Ἐπίσης, ἐν Χαρ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗ – Ἀρχιμ. Γρηγορίου Δ. ΠΑΠΑΘΩΜΑ (ἐπιμ.), *Πολιτεία, Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ Θρησκευματα στὴν Ἑλλάδα*, Θεσσαλονίκη - Κατερίνη, ἔκδ. Ἐπέκταση (σειρὰ “Νομοκανονικὴ Βιβλιοθήκη”, ἀρ. 16), 2006, κείμενο 5, σελ. 89-128, καὶ ἐν Charalambos K. PAPASTATHIS – Archim. Grigorios D. PARATHOMAS (eds.), *The State, the Orthodox Church and Religions in Greece*, Thessaloniki - Katerini, Epektasis Publications (series: Nomocanonical Library, n. 17), 2008, text n. 5, p. 111-146. Τὸ ἴδιο, “În fata conceptului de “Biserica Nationala”, Raspunsul canonic ortodox: *Biserica Autocefala* (Carentele eclesiologice în cadrul Bisericii nationale si “slabiciunile” în receptarea notiunii de Biserica autocefala)”, ἐν Ioan-Vasile LEB (Volum coordonat de), *Ortodoxie si Ecumenism*, Cluz-Napoca, Editura Renasterea-Universitea “Babes-Bolyai”, Facultatea de Teologie Ortodoxa-Scola Doctorala de Teologie, Centrul de Studii Ecumenice si Interreligioase, 2008, σελ. 282-308. 10. [CV 23]. “Église, Nation et Église nationale. Bibliographie sélective” [“Ἐκκλησία, Ἔθνος καὶ Ἐθνικὴ Ἐκκλησία. Ἐπιλεκτικὴ Βιβλιογραφία”], ἐν *L’Année canonique* [Παρίσι], τ. 45 (2003), σελ. 329-338, καὶ ἐν MINISTERUL CULTURII SI CULTEROL/SECRETARIATUL DE STAT PENTRU CULTE (éd.), *Libertatea religioasa in context românesc si european* (Simpozion international, Bucuresti, 12-13 septembrie 2005)-ACTA, Βουκουρεστί, Editura Bizantina, 2005, σελ. 66-80. 11. [CV 24]. “La réactivation en 1996 de l’*autonomie* de l’Église d’Estonie proclamée en 1923” [“Ἡ ἐπαναγωγὴ τοῦ 1996 τῆς Αὐτονομίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑσθονίας ἀνακηρυχθεῖσης στὰ 1923”], ἐν *Istina* [Παρίσι], τ. 49, τεύχ. 1 (2004), σελ. 46-61. 12. [CV 25]. “Ἡ ἀντιθετικὴ σχέση κατὰ τόπον Ἐκκλησίας καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Διασπορᾶς”. (Ἡ ἐκκλησιολογικὴ ἐνότητα ἐναντι τῆς “συν-ἐδαφικότητος” καὶ τῆς “πολυδικαιοδοσίας”), ἐν *Σύναξη*, τεύχ. 90 (4-6/2004), σελ. 28-44. Τὸ ἴδιο, “La relation oppositionnelle entre *Église établie localement* et “*Diaspora*” ecclésiiale (L’*unité ecclésiologique* face à la *co-territorialité et la multi-jurisdiction*)”, ἐν *L’Année canonique* [Παρίσι], τ. 46 (2004), σελ. 77-99, ἐν *Contacts*, τ. 57, τεύχ. 210 (4-6/2005), σελ. 96-132, ἐν Ast. ARGYRIΟΥ (Textes réunis par), *Chemins de la Christologie orthodoxe*, Παρίσι, Desclée (σειρὰ “Jésus et Jésus-Christ”, ἀρ. 91), 2005, XX, σελ. 349-379, ἐν Ἀρχιμ. Γρηγορίου Δ. ΠΑΠΑΘΩΜΑ, *Essais de Droit canonique orthodoxe* [Δοκίμια Ὁρθοδόξου Κανονικοῦ Δικαίου], Φλωρεντία, Università degli Studi di Firenze/Facoltà di Scienze Politiche “Cesare Alfieri” (σειρὰ “Seminario di Storia delle istituzioni religiose e relazioni tra Stato e Chiesa-Reprint Series”, ἀρ. 38), 2005, κεφ. II, σελ. 25-

σικός πυρήνας τών άξονικῶν ζητημάτων θά έξετασθεῖ κατὰ τὸ ἡμῖς καὶ θά έξετασθεῖ διασπαστικά καὶ μεμονωμένα. Δέν μπορεῖ, ὅμως, νὰ έξασφαλισθεῖ ἔτσι συνολικὴ καὶ ὁμοιογενὴς λύση, ἀλλὰ θά δημιουργηθεῖ κακὸ προηγούμενο.

50. 13. [CV 28]. “Νομοκανονικά ζητήματα ἀπὸ τὴν δίπολη σχέση Ὁρθοδόξων κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν καὶ Ἐνωμένης Εὐρώπης”, ἐν ΝΟΜΟΚΑΝΟΝΙΚΑ, τ. 4, ἀρ. 1 (2005), σελ. 51-63. 14. [CV 31]. “Etre Église majoritaire dans une société multiculturelle” [“Ὄντας Ἐκκλησία πλειονότητας σὲ μία κοινωνία πολυπολιτισμικότητας”], ἐν MINISTERUL CULTURII SI CULTEROL/SECRETARIATUL DE STAT PENTRU CULTE (éd.), *Libertatea religioasa în context românesc si european* (Simpozion international, Bucuresti, 12-13 septembrie 2005)-ACTA, Βουκουρέστι, Editura Bizantina, 2005, σελ. 50-96 (δίγλωσσο: στὰ γαλλικά καὶ στὰ ρουμανικά). 15. [CV 37]. “Au temps de la post-ecclésiologie. La naissance de la modernité post-ecclésiologique: de l’Église une aux nombreuses Églises, de la dispersion de l’Église à l’anéantissement du Corps du Christ” [“Στὴν ἐποχὴ τῆς Μετα-ἐκκλησιακότητας. Ἡ γέννηση τῆς μετα-ἐκκλησιολογικῆς νεωτερικότητας: ἀπὸ τὴν μία Ἐκκλησία στὶς πολυάριθμες Ἐκκλησίες, ἀπὸ τὴν διασπορὰ τῆς Ἐκκλησίας στὸν ἐκμηδενισμὸ τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ”], ἐν *Kanon* [Βιέννη], τ. 19 (2006), σελ. 3-21, ἐν *Istina* [Παρίσι], τ. 51, τεῦχ. 1 (2006), σελ. 64-84, ἐν *The Messenger* [Λονδίνο], τεῦχ. 1 (2/2007), σελ. 26-47, ἐν *Derecho y Religión* [Μαδρίτη], τ. III (2008), σελ. 133-150 (στὰ ἀγγλικά), ἐν *Inter* [Cluj-Napoca], τ. II, τεῦχ. 1-2 (2008), σελ. 40-54 (στὰ ἀγγλικά), ἐν *Usk ja Elu*, τεῦχ. 3 (1/2007), σελ. 31-56 (στὰ ἐσθονικά), καὶ ἐν *Μέτρον-Μίρα* [Lviv], τεῦχ. 5-6 (2009), σελ. 63-88 (στὰ οὐκρανικά), ἐν Άρχιμ. Γρηγορίου Δ. ΠΑΠΑΘΩΜΑ, *Κανονικά ἄμωρφα (Δοκίμια Κανονικῆς Οἰκονομίας)*, Θεσσαλονίκη - Κατερίνη, ἔκδ. Ἐπέκταση (σειρὰ “Νομοκανονικὴ Βιβλιοθήκη”, ἀρ. 19), 2006, κείμενο IV, σελ. 145-173, καὶ ἐν STEFANUS (Charalampidis), Tallinna ja kogu Eesti Metropolliit, *Pilguheit õigeusk* [Πρώτες ματιές στὴν Ὁρθοδοξία], Ταλλίνη, ἔκδ. τοῦ Θεολογικοῦ Σεμιναρίου Ἁγίου Πλάτωνος Ταλλίνης (σειρὰ “Θεολογία καὶ Ἱστορία”, ἀρ. 3), 2011, σελ. 87-112 (στὰ ἐσθονικά). 16. [CV 41]. “De l’altérité et de la communion ecclésiales conciliaires à [deux divergences symétriques]: l’Église nationale et l’absorption ecclésiale (Le cas de l’absorption ecclésiale aux Pays Baltes, en Estonie et en Lettonie, au nom de l’“uniformité” de l’Église nationale)” [“Ἀπὸ τὴν συνοδικὴ ἐκκλησιακὴ ἕτερότητα καὶ κοινωνία σὲ δύο συμμετρικὲς ἀποκλίσεις: τὴν Ἐθνικὴ Ἐκκλησία καὶ τὴν ἀπορρόφηση Ἐκκλησίας (Ἡ περίπτωση τῆς ἐκκλησιακῆς ἀπορρόφησης στὶς Βαλτικὲς χώρες, στὴν Ἐσθονία καὶ τὴν Λεττονία, στὸ ὄνομα τῆς “ὁμοιομορφίας” τῆς Ἐθνικῆς Ἐκκλησίας”], ἐν *L’Année canonique* [Παρίσι], τ. 48 (2006), σελ. 125-133, ἐν *Ἐπίσκεψις*, τ. 38, τεῦχ. 680 (11/2007), σελ. 5-21 καὶ 4-19 (δίγλωσσο), ἐν *Σύναξη*, τεῦχ. 104 (4/2007), σελ. 25-36, ἐν *The Messenger* [Λονδίνο], τεῦχ. 5 (2/2008), σελ. 30-47, καὶ ἐν *Koinonia* [Λονδίνο], τεῦχ. 55 (2009), σελ. 42-58 (στὰ ἀγγλικά), ἐν *Usk ja Elu*, τεῦχ. 5 (1/2008), σελ. 23-43 (στὰ ἐσθονικά), ἐν *Inter* [Cluj-Napoca], τ. II, τεῦχ. 1-2 (2008), σελ. 484-495, καὶ ἐν *www.orthodoxie.com* (20 Ὀκτ. 2007). 17. [CV 46]. “Histoire de l’Église de Grèce au XXe siècle” [“Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὸν 20ῦ αἰ.”], ἐν Chr. CHAILLOT (ἐπιμ.), *L’Église orthodoxe en Europe orientale au XXe siècle*, Παρίσι, ἔκδ. Le Cerf (σειρὰ Histoire religieuse de l’Europe contemporaine, ἀρ. 5), 2009, σελ. 51-76, ἐν Chr. CHAILLOT (ἐπιμ.), *The Orthodox Church in Eastern Europe in the Twentieth Century*, Βέρονη, ἔκδ. Peter Lang, 2011, σελ. 39-68, καὶ ἐν Кристин Шайо (Под редакцией), *Православная Церковь в Восточной Европе 20-й век*, Κίεβο, Дух и літера, 2010, σελ. 53-79 (στὰ ρωσικά). 18. [CV 47]. “Ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ Ἔθνους στὴν Ἐκκλησία τῶν ἀνοι-

Και όταν θα τεθεί κάπου στο μέλλον ζήτημα Αυτόνομου στην προοπτική Αυτόκεφαλίας, θα υφίσταται τὸ κακὸ προηγούμενο και θα προκύψουν ζητήματα, τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι ἀνυπέρβλητα. Αὐτὸ δὲν εἶναι κινδυνολογία: ὑπάρχουν σαφῆ κα-

χτῶν πολυπολιτισμικῶν κοινωνιῶν”, ἐν Ἀρχιμ. Γρηγορίου Δ. ΠΑΠΑΘΩΜΑ, *Κανονικά ἄμορφα (Δοκίμια Κανονικῆς Οἰκονομίας)*, Θεσσαλονίκη - Κατερίνη, ἔκδ. Ἐπέκταση (σειρὰ “Νομοκανονικὴ Βιβλιοθήκη”, ἀρ. 19), 2006, κείμενο Ι, σελ. 15-65 (προδημοσίευση). 19. [CV 49]. “La place et le role des principes du système canonique de l’Autocéphalie ecclésiale au sein de l’Église orthodoxe [“Ἡ θέσις καὶ ὁ ρόλος τῶν ἀρχῶν τοῦ κανονικοῦ συστήματος τοῦ Ἐκκλησιακοῦ Αυτόκεφάλου στους κόλπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας”], ἐν Const. RUS (ἐπιμ.), *The Place of the Canonical Principles in the Organisation and Working of Autocephalous Orthodox Churches*, Arad, ἔκδ. “Aurel Vlaicu” University of Arad-Faculty of Orthodox Theology, 2008, σελ. 54-90. 20. [CV 51]. “Ἡ ἀποδοχὴ “Ἐκκλησιατικῆς Διασπορᾶς” συνεπάγεται ἀναίρεση τῆς Ἐκκλησίας (κανόνας 28/Δ’). (Μία ἄλλη ἐκδοχὴ ἐπιλύσεως αὐτοῦ τοῦ ἐκκλησιο-κανονικοῦ ζητήματος)”, ἐν *Θεολογία*, τ. 80, τεῦχ. 2 (4-6/2009), σελ. 121-142. 21. [CV 53]. “*Culturalisme ecclésiastique: l’aliénation de la Culture et l’anéantissement de l’Église (La dérive culturaliste dans le domaine ecclésiastique: Le monisme de l’Église nationale)*” [“Ἐκκλησιαστικὸς Κουλτουραλισμός: ἡ ἀλλοτρίωση τῆς Κουλτούρας καὶ ἡ ἀναίρεση τῆς Ἐκκλησίας (Ἡ κουλτουραλιστικὴ διολίσθησις σὲ ἐκκλησιαστικὸ ἐπίπεδο: ὁ μονισμὸς τῆς Ἐθνικῆς Ἐκκλησίας)”, ἐν *L’Année canonique*, τ. 51 (2009), σελ. 61-67, ἐν *Ἐπίσκεψις*, τ. 41, τεῦχ. 711 (31-3-2010), σελ. 23-29 καὶ 20-25 (διγλωσσο: ἑλληνικὰ καὶ γαλλικὰ, καὶ ἐν *Usk ja Elu* [Ταλλίνη], τεῦχ. 9 (2011), σελ. 47-54 (στὰ ἐσθονικὰ). 22. [CV 54]. “*Du culturalisme ecclésiologique du 2e millénaire, vers une autre aberration ecclésio-canonique: l’universalisme ecclésiastique*” [“Ἀπὸ τὸν Ἐκκλησιολογικὸ Κουλτουραλισμὸ τῆς 2^{ης} χιλιετίας, πρὸς μία ἄλλη ἐκκλησιο-κανονικὴ ἐκτροπή: τὸν Ἐκκλησιαστικὸ Παγκοσμιοσμὸ”], ἐν *Kanon*, τ. 21 (2010), σελ. 236-256, καὶ ἐν *Istina*, τ. 55, n° 2 (2010), σελ. 153-174 (στὰ γαλλικὰ). 23α. [CV 60α]. “Les quatre niveaux à désinence commune de la *Polyarchie* anti-ecclésiologique (Les quatre déviations anti-canoniques à désinence commune de la *co-territorialité*, qui impliquent l’anéantissement de l’Église)”, Conférence donnée (19-11-2010) à la réunion annuelle du Dialogue académique international mixte catholique-orthodoxe “Saint Irenée” à Magdeburg (Allemagne), au Centre Roncalli House, 20 p., et publié dans le web-site www.orthodoxa.org/FR/orthodoxie/droit/19-11-2010. 23β. [CV 60β]. “Τὰ τέσσερα ὁμόπρωτα ἐπίπεδα τῆς ἀντικλησιολογικῆς πολυαρχίας (Οἱ τέσσερις ὁμόπρωτες ἀντικανονικὲς ἀποκλίσεις *συνεδαφικότητας*, πού ἐκμηδενίζουν τὴν Ἐκκλησία)”, ἐν *Νομοκανονικά*, τ. 11, τεῦχ. 1 (2013), σελ. 13-36, καὶ ἐν *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα* τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πέτρας καὶ Χερρονήσου, τ. 3, Νεάπολις (Κρήτης), 2012, σελ. 41-75. 24. [CV 62]. ““*Diaspora*” ecclésiologique - *Diaspora nationale* et les “*Assemblées des Evêques Orthodoxes*” en Europe” [“Ἐκκλησιακὴ “*Διασπορά*” - Ἐθνικὴ *Διασπορά* καὶ οἱ «Συνελεύσεις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐπισκόπων» στὴν Εὐρώπη], ἐν *Kanon*, τ. 22 (2012), σελ. 99-118. 25. [CV 63]. “*Ἐθνοφυλετισμὸς καὶ [ἡ ἀποκαλούμενη] Ἐκκλησιακὴ «Διασπορά»* (Μία μονόδρομη σχέση *αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ*)”, ἐν *Ἐπίσκεψις*, τ. 43, τεῦχ. 738 (31-05-2012), σελ. 12-28 καὶ 10-24 (διγλωσσο: ἑλληνικὰ καὶ γαλλικὰ), ἐν *St Vladimir’s Theological Quarterly*, τ. 57, τεῦχ. 3-4 (2013), σελ. 431-450 (στὰ ἀγγλικὰ, καὶ ἐν *Περιοδικό-Internet Dveri.bg*, Πρόγραμμα «Ζωντανὴ Παράδοσις: Παραδείγματα σύγχρονης Ὁρθόδοξης Θεολογίας» [2012], σελ. <http://dveri.bg/khwkx>. (στὰ βουλγαρικὰ, 17 σελ.). 26. [CV 64].

νονικά ἐρείσματα καὶ προδιαγραφές, ὅπως ἀναφέρθηκαν μὲ τὸν ἕνα τρόπο ἢ μὲ τὸν ἄλλο παραπάνω, πού, ὅταν δὲν τηρηθοῦν, θὰ φέρουν τὰ ἀντίθετα ἀπὸ τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτή, θὰ ἦταν καλύτερα νὰ ἀπο-

“La notion de la *Primauté* ecclésiastique d’un point de vue ecclésiо-canonique pendant le Moyen-Âge” [“Ἡ ἔννοια τοῦ ἐκκλησιακοῦ *Πρωτείου* ἀπὸ ἀποψη ἐκκλησιο-κανονικὴ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ Μεσαίωνα”], ἐν *L’Année canonique*, τ. 53 (2011), σελ. 309-317. 27. [CV 65]. “Ἡ συνοδικὴ καταδίκη στὸν 19ο αἰ. τῆς Ἐκκλησιατικῆς Συνεδαφικότητος τῶν Ἐκκλησιῶν Ῥώμης (1848) καὶ Βουλγαρίας (1872), καὶ οἱ ἀπορροές τῆς στὴν ἐξέλιξη τοῦ Ῥωμαϊκοῦ *Πρωτείου* (1870 κ.έ.) καὶ τῆς Ὁρθοδόξου “*Διασπορᾶς*” (1870 κ.έ.) - Μέρος Α’”, ἐν *Θεολογία*, τ. 83, τεύχ. 3 (7-9/2012), σελ. 131-152. 28. [CV 68]. “*Institution synodale et Administration ecclésiastique* durant l’époque conciliaire jusqu’au patriarcat de Photius” - “*Συνοδικὸς Θεσμός καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Διοίκηση* κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Συνοδικῆς περιόδου μέχρι καὶ τὴν πατριαρχία τοῦ Φωτίου”, ἐν *L’Année canonique*, τ. 55 (2013), σελ. 233-242, καὶ ἐν *Θεολογία*, τ. 86, τεύχ. 4 (2015), σελ. 17-30. 29. [CV 69]. “La Question canonique des *Diptyques* ecclésiiaux (Enjeux ecclésiastico-politiques et taxis ecclésiо-canonique)” [“Τὸ Κανονικὸ ζήτημα τῶν *Ἐκκλησιακῶν Διπτύχων* (Ἐκκλησιο-πολιτικὰ διακυβεύματα καὶ ἐκκλησιο-κανονικὴ τάξη)”, ἐν *Ἐπίσκεψις*, τ. 43, τεύχ. 745 (31-12-2012), σελ. 11-29 καὶ 10-28 (δίγλωσσο: ἑλληνικὰ καὶ γαλλικὰ), καὶ ἐν *Contacts*, τ. 65, τεύχ. 243 (7-9/2013), σελ. 413-436. Τὸ ἴδιο, ἐν P. DE MEY-M. STAVROU (ἐπιμ.), *Καιρὸς συνεσταλμένος τὸ λοιπόν... Ἡ Μέλουσα Πανορθόδοξη Σύνοδος: Ζητήματα - Διλήμματα - Προοπτικές*, Ἀθήνα, ἔκδ. Ἐν Πλῶ, 2015, σελ. 183-216, καὶ ἐν *Saint Vladimir’s Theological Quarterly*, τ. 60, τεύχ. 1-2 (2016), σελ. 111-132. 30. [CV 71]. “Ἐκκλησιακὴ “*Διασπορά*”, ἡ ἐπιβεβαίωση τῆς συνεδαφικότητος καὶ ἡ ἀναίρεση τῆς Ἐκκλησίας”, ἐν *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα* τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Πέτρας καὶ Χερρονήσου, τ. 2, Νεάπολις (Κρήτης), 2011, σελ. 41-51, καὶ (ὡς λήμμα) ἐν *Μεγάλῃ Ὁρθόδοξῃ Χριστιανικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια (ΜΟΧΕ)*, Ἀθήνα, Στρατηγικὲς Ἐκδόσεις Ε.Π.Ε., τ. 6, 2012, [λήμμα “*Διασπορά*”] σελ. 197 [στ. β, γ, δ]-199 [στ. α, β], καὶ ἐν *Ἀντικήνοσορ. Τιμητικὸς Τόμος Σπύρου Ν. Τρωιάνου*, τ. 2, Ἀθήνα, ἔκδ. Ἄντ. Ν. Σάκκουλα, 2013, σελ. 1331-1340. 31. [CV 73]. “Ἡ Ἀυτόνομη Ἐκκλησία τῆς Ἑσθονίας (1923) (Ἱστορικο-κανονικὴ προσέγγιση)”, (ὡς λήμμα) ἐν *Μεγάλῃ Ὁρθόδοξῃ Χριστιανικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια (ΜΟΧΕ)*, Ἀθήνα, Στρατηγικὲς Ἐκδόσεις Ε.Π.Ε., τ. 7, 2012, σελ. 283 [στ. α]-290 [στ. α]. 32. [CV 82]. “Τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Ζήτημα στὴν Βουλγαρία (1992-1998-2009). Συγκεφαλαίωση καὶ Πορίσματα” (Κανονικὴ Γνωμοδότηση), ἐν *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα* τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τ. 47 (2012), σελ. 225-255, καὶ ἐν *Νομοκανονικά*, τ. 12, τεύχ. 1 (2014), σελ. 27-55. 33. [CV 84]. “*Συνοδικὸ Πρωτεῖο καὶ Συνοδικὸς Πρῶτος* στὴν Ἐκκλησία (Ἀσικὴ Ὁρησκεία καὶ Ἐκκλησιακὸς Διατοπικὸς Πλουραλισμός, Πολιτειακὴ Μονοκεντρικότητα καὶ Ἐκκλησιακὴ Πολυκεντρικότητα)” (ὑπὸ ἔκδοση). 34. [CV 86]. “Ἐκκλησιακὴ *Οἰκονομία*. Ὁρολογικὲς διευκρινήσεις καὶ ἐρμηνευτικὲς ἀναδρομῆσεις στοὺς δρόμους τῆς *Οἰκονομίας*”, ἐν *Ἐπίσκεψις*, τ. 46, τεύχ. 774 (31-5-2015), σελ. 17-32 (δίγλωσσο: ἑλληνικὰ καὶ γαλλικὰ). 35. [CV 88]. “Ἀντιστοιχίσεις «*Πρωτείου* καὶ *Συνοδικότητος*» στὴν Α’ Ἐκκλησιακὴ χλιετία καὶ στὴν Β’ *Ρωμαιοκαθολικὴ* χλιετία “*Primus inter Pares*?”” (ὑπὸ ἔκδοση). 36. [CV 91]. “Définitions et aspects ecclésiо-canoniques de l’*Autocéphalie* (Les péripéties d’un *Système canonique* de l’Église) [Ὁρισμοὶ καὶ ἐκκλησιο-κανονικὲς πτυχές τοῦ *Ἀυτοκεφάλου* (Οἱ περιπέτειες ἑνὸς κανονικοῦ συστήματος τῆς Ἐκκλησίας)]” (ὑπὸ ἔκδοση). 37. [CV 92]. “*Ἀυτοκεφαλισμὸς καὶ «Διασπορά*». Μία σχέση *αἰτίου* καὶ *αἰτιατοῦ* (Συμβολὴ στὴν Θεματολογία τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῆς Συνόδου τοῦ 2016)”, ἐν *θεολογία*, τ. 87, τεύχ. 1 (2016), (ὑπὸ ἔκδοση).

κλεισθῶν καὶ τὰ ἄλλα δύο ἐναπομείναντα θέματα, μὲ ἐπείγουσα ἀπόσυρση τῶν κειμένων τους (Αὐτόνομο-Διασπορά), μαζί μὲ τὰ ἀποκλεισθέντα (Αὐτοκέφαλο-Δίπτυχα).

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι κάποια προβλήματα θὰ παραμείνουν ἔτσι, ...μέχρι τὴν κοινὴ Ἀνάσταση!... Τὸ ζήτημα εἶναι, ἐὰν τὰ ἀφήσουμε νὰ μᾶς κυριαρχήσουν!... Ἐγὼ προσωπικά, παρὰ τὸν τεκμηριωμένο ἀντίλογο, εἶμαι ἀνεπιφύλακτα ὑπερμαχος τοῦ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἢ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν προγραμματισθεῖσα Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος, γιὰ νὰ ἀσχοληθεῖ καὶ νὰ τελειώσει μὲ τὰ λοιπὰ θέματα τῆς Θεματολογίας, προσδοκώντας νὰ ἐπακολουθήσει μία Β΄ Πανορθόδοξη Σύνοδος, ὅταν τὰ πράγματα θὰ ὀριμιάσουν καθολικά καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι θὰ συνειδητοποιήσουμε τὸ αἶτιο τοῦ προβλήματος, γιὰ νὰ ἀσχοληθεῖ αὐτὴ ἀποκλειστικά μὲ ἓνα καὶ μόνο ἀντικείμενο, μὲ αὐτὸ πού ἀποκλείστηκε στὴν παροῦσα φάση καὶ πού παραμένει τὸ ποιητικὸ αἶτιο ὅλων τῶν λοιπῶν καὶ περιφερειακῶν: τὸ Αὐτοκέφαλο μὲ τὴν ὑποστατικὴ παραφθορὰ του, τὸν Αὐτοκεφαλισμό!...

Μετὰ ἀπὸ τὰ ὅσα εἰπώθηκαν, δὲν θὰ ἤθελα νὰ μείνει ἓνας ἀπαισιόδοξος τόνος στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς σημερινῆς μας συνάντησης. Ἡ Ἐκκλησία, ὅπως πορεύθηκε ἐδῶ καὶ δύο χιλιάδες χρόνια μέσα ἀπὸ πτωτικὲς συμπληγάδες πέτρες, θὰ συνεχίζει νὰ πορεύεται ἀπαρασάλευτα καὶ ἀμείωτα πρὸς τὰ ὄντολογικὰ Ἔσχατα καὶ τὴν Βασιλεία. Ἐὰν ἀποκλείστηκε καὶ χάθηκε τελικὰ τὸ κυρίαρχο πρόβλημα τοῦ Αὐτοκεφάλου-Αὐτοκεφαλισμοῦ ἀπὸ τὴν Θεματολογία τῆς Συνόδου, δὲν σημαίνει ἀποτυχία τῆς Συνόδου. Ἀπλῶς σημαίνει ὅτι ἔχουμε ἀκόμη πολὺ δρόμο νὰ διανύσουμε μπροστὰ μας. Ἄς τελειώσουμε τώρα μὲ αὐτὰ τὰ θέ-

4. 1. [CV 2]. Ἰωάννου ΖΗΖΙΟΥΛΑ, “Ὁ συνοδικὸς θεσμός: Ἱστορικά, ἐκκλησιολογικὰ καὶ κανονικὰ προβλήματα”, ἐν *Τιμητικὸν Ἀφιέρωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Κίτρους Βαρνάβαν*, Ἀθήνα, 1980, σελ. 161-190: Métropolite JEAN (ZIZIULAS) de Pergame, *L’Institution synodale: Problèmes historiques, ecclésiologiques et canoniques*”, ἐν *Istina*, τ. 47, τεύχ. 1 (2002), σελ. 14-44. 2. [CV 4]. π. Παύλου ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΥ, “Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλληνισμὸς στὴν Διασπορά. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὸν Καναδᾶ”, ἐν *Παρεμβολή*, τ. 10, τεύχ. 48 (1-3/1999), σελ. 12-13: Père Paul ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ, “Orthodoxie et Communautés hellènes au sein de la diaspora. Le cas du Canada”, ἐν *Le Messager Orthodoxe*, τεύχ. 140 (I/2004), σελ. 66-70. 3. [CV 5]. Σωτ. ΓΟΥΝΕΛΑ, “Ἐθνικισμὸς καὶ Ὁρθόδοξη Πίστις. Ἡ ἀναζήτηση τῆς παγκόσμιας συνειδησης πέραν τῶν διλημμάτων τοῦ τύπου “Χριστιανὸς ἢ Ἑλληνας””, ἐν *Καθημερινή*, τῆς 16-04-2000, σελ. Α2-49: Sot. GOUNELAS, “Nationalisme et Foi orthodoxe. La quête de la “conscience universelle” au-delà des dilemmes du type “Chrétien ou Hellène?””, ἐν *Le Messager Orthodoxe*, τεύχ. 145 (II/2007), σελ. 72-75. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα βρίσκονται ἀναρτημένα ἐλεύθερα στὴν ἀκαδημαϊκὴ ἰστοσελίδα <https://uoacademia.edu/GrigoriosPapathomas>.

ματα πού ἐπιλέχτηκαν, παρὰ τὸ κόστος, καὶ νὰ μείνει γιὰ τὴν Β΄ Πανορθόδοξη Σύνοδο τὸ Αὐτοκέφαλο καὶ ὁ μεταπράτης του, ὁ Αὐτοκεφαλισμός, ὁ ὁποῖος σχετίζεται μὲ μία ἀπέραντη θεματικὴ πού ξεπερνάει τὶς πενήντα πτυχές (βλ. Παράρτημα Ι), οἱ ὁποῖες μποροῦν μὲ τὴν σειρά τους νὰ ἀπασχολήσουν μίαν ὁλόκληρη Σύνοδο. Εἶναι σίγουρο ὅτι ἡ δική μας ἢ ἐλεύθερη γενιὰ δὲν θὰ τὴν δεῖ αὐτὴν νὰ πραγματώνεται... Κάποια μέρα, πού θὰ γεννηθεῖ ἐκείνη ἢ γενιὰ πού θὰ τὴν διακρίνει περισσότερη ἐκκλησιολογικὴ ρωμαλεότητα καὶ εὐρύτερη κανονικὴ ἐνάργεια, θὰ ἀντιμετωπίσει μὲ παρρησία καὶ δύναμη τὸ χιλιετὲς ἄλυτο κουλτουραλιστικὸ ζήτημα τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ τοῦ παράγωγου Αὐτοκεφαλισμοῦ του, τὰ ὁποῖα κληροδοτοῦνται θριαμβικὰ καὶ στὴν Γ΄ χιλιετία. Ἡ δική μας ἢ γενιὰ ξεῖ τὴν αὐγὴ αὐτῆς τῆς πορείας, τὴν αὐγὴ οὐσιαστικὰ τοῦ ποιητικοῦ λόγου πού θέλει, σὰν βγεῖς στὸν πηγαιμὸ γιὰ τὴν ...Σύνοδο, νὰ εὔχουσαι νὰ ἔναι μακρὺς ὁ δρόμος... Χωρὶς αὐτὴν δὲν θὰ ἔβγαινες στῆς ἐπίλυσης τὸν δρόμο!...

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Ὅροι σχετιζόμενοι μὲ τὸ Κανονικὸ Σύστημα τῆς *Αὐτοκεφαλίας* (ἀπὸ 431-᾽Εφεσος)

- Αὐτόνομο
- Κανονικὰ Δίπτυχα
- Ἐγκατασπορά
- Συνοδικὸ Σύστημα
- Κανονοθεσία
- Ἐκκλησιακὴ πολυκεντρικότητα
- Τοπικὴ Ἐκκλησία
- Προδικαιοδοσιακὸς
- Ἐκκλησιακὸς Αὐτοκεφαλισμὸς
- Ἐκκλησιαστικὸς Κουλτουραλισμὸς
- Συνεδαφικότητα
- Ἐθναρχία
- Ἐθνο-φυλετισμὸς
- Ἐκκλησιαστικὸς Ἐθνικισμὸς
- Γεω-ἐκκλησιακὸς
- Ἡμι-αὐτόνομο
- Ἐκκλησιο-κανονικὸ σύστημα
- Ἐθνο-ἐκκλησιακὴ “Διασπο-ρά”
- Μητροπολιτικὸ Σύστημα
- Κανονολογία
- Κανονικὴ Οἰκονομία
- Ἐθνικὴ Ἐκκλησία
- Αὐτοκεφαλισμὸς
- Ἐκκλησιακὸς Αὐτονομισμὸς
- Ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ
- Ἀποεδαφοποίηση
- Κρατισμὸς
- Γένος
- Ἐθνισμὸς
- Γεω-ἐκκλησιαστικὸς

- Ὑπερόριος
- Ἐνδοόριος
- Ἐντοπιότητα (γηγένεια)
- Λεβιαθανισμός
- Πολιτειοκρατία
- Πατριαρχεῖο
- Πατριαρχικός καὶ Συνοδικὸς Τόμος
- Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πράξι
- «Ἐκκλησία ἀνὰ τὴν Οἰκουμένη»⁵
- Ἐκκλησία «ἐπὶ μέρους»
- Εἰσπήδηση
- Ἐξωόριος
- Irredentismus
- Limes
- Μητρόπολη
- Πενταρχία τῶν Πατριαρχῶν
- Νομοκανονικός
- Νομοκανονικὸ καθεστὼς
- «Ἐκκλησία παγκόσμια»⁶
(2^η χιλιετία)
- Ἐκκλησία «sui juris»

5. Πρβλ. τοὺς Κανόνες 57, 69 καὶ 110 τῆς Τοπικῆς Συνόδου τῆς Καρθαγένης (419) καὶ 56 τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς ἐν Τρούλλῳ (691).

6. Ἐπίθετο καὶ ἐκκλησιο-κανονικὴ σύλληψη τῆς Β' χιλιετίας, πλήρως καὶ τελείως ἄγνωστη στὴν Κανονοθεσία καὶ στοὺς κόλπους τῆς Κανονικῆς Παράδοσης τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν διάρκεια συνόλης τῆς Α' χιλιετίας.